

Hrvatski glasnik

GLASILO HRVATA CRNE GORE

Godina XI Broj 99 Srpanj 2013. ISSN 1800-5179

PERAŠKA FAŠINADA 561. PUT

Sadržaj:

- 3** Dan državnosti u svjetlu Njegoševog rođenja
- 5** Brodom po Pašmanskome kanalu
- 8** Očuvanje kulturne baštine Hrvata BiH
- 12** Mala škola – velika radost učenja
- 16** Stvaranje kazališta na otoku Galovcu
- 20** Ličnost izbliza: Zvonko Deković
- 23** Veliki doprinos Hrvata izvan Republike Hrvatske
- 25** Renesansa bokeljske pjesme
- 30** Zlatan Stipišić Gibonni – razgovor s povodom, bez povoda
- 34** Dubravka Jovanović, poetski biser Mediterana
- 38** Bokelji u Hrvatskoj: Vesna Šojat
- 43** Bogata škrinja bokeljskih darova
- 46** Jubilarni blagdan Male Gospe
- 50** Aktualnosti
- 56** Kronika Društva
- 61** Bokeška pjatanca
- 64** Povijest brodskih kružnih putovanja u Boki kotorskoj
- 68** Vremeplov
- 73** Kotorski oridinali – škerci i galioti

Poštovani čitatelji!

Nadam se da vas ovaj broj Glasnika zatiče u dobrom zdravlju i raspoloženju te da uživate u lijepim ljetnim danima unatoč velikim vrućinama.

Mi smo se ovoga puta potrudili da vam prenesemo dašak svježine i mediteranskoga mirisa, pa i ukusa.

Polovinom srpnja promovirana je knjiga pjesama Dubravke Jovanović „Iza koltrine“ koja „odiše bokeškom naravi i čakulama pod oškrinutim pergulama, pjesmama negdanjim na pjacama i pjacetama staroga Kotora“. A kad smo već kod pjaca i pjaceta, mediteranskih ukusa i mirisa, moram vas uputiti na „Bokešku pjatanču“.

Perast je ove godine s velikim uspjehom bio domaćin 12. festivala klapa, na otoku Gospe od Škrpjela prezentirana je knjiga dr. sc. Vinicija B. Lupisa „Baštinske teme Boke kotorske“, a 561. put održan je stari i jedinstveni peraški običaj „Fašinada“.

Nakon dulje pauze nastavljamo s rubrikom „Bokelji u Hrvatskoj“ te vam predstavljamo poznatu slikaricu Vesnu Šojat, podrijetlom s Prčanja. Kad smo već kod Prčanja, naš sugrađanin iz Zagreba Željko Brguljan priredio vam je zanimljiv prilog o povijesti gradnje Bogorodičnog hrama, a u povodu 100-te godišnjice ove prelijepe crkve.

U ovom broju nastavljamo sa serijalom o povijesti brodskih kružnih putovanja u Boki kotorskoj, o kotorskim oridinalima i o vremeplovu - priči jednog vremena grada Kotora, a donosimo vam i priče o mnogobrojnim aktivnostima našega Društva.

Vaša urednica
Tijana Petrović

“Hrvatski glasnik”, Kotor, je upisan u evidenciju javnih glasila kod Republičkog sekretarijata za informisanje RCG pod rednim brojem 04/01-1828 od 31.12.2002. godine. Časopisu je dodijeljen međunarodni standardni broj za serijske publikacije ISSN 1800-5179, koji je otisnut u gornjem desnom uglu korica. Časopis izlazi mjesečno.

Adresa: **Zatvoreni bazen, Škaljari 85330 Kotor**
Telefon: +382 (0)32 304 232 · Faks: +382 (0)32 304 233
E-mail: hgd-kotor@t-com.me · WEB: www.hrvaticg.com
Žiro-računi: **520-361700-17** · **510-4741-76**
Osnivač i nakladnik: **Hrvatsko građansko društvo Crne Gore – Kotor**

Urednica: **Tijana Petrović**
Uređivački odbor: **Marija Mihaliček, Tripo Schubert, Vivijan Vuksanović, Danijela Vulović, Joško Katelan** · Lektorica: **Sandra Ćudina** · Fotografije: **Foto Parteli, Dario Musić, Ante Baković, Stevan Kordić, Radio Dux, arhiva HGD CG**
Grafička priprema i tisak: **Biro Konto, Igalo**
Naklada: 600 primjeraka

Dan državnosti u svjetlu Njegoševog rođenja

**„Crna Gora je
stvorila istoriju
vrijednu divljenja,
a Dan državnosti,
13. jul prilika
je da je se
podsjetimo“**

Priredio:
Tripo Schubert

Dan državnosti, 13. srpnja, svečano je obilježen u prijestolnici Crne Gore na Cetinju. Predsjednik Filip Vujanović podsjetio je na značaj tog datuma tijekom povijesti na koju moramo vječno biti ponosni.

„Crna Gora je stvorila istoriju vrijednu divljenja, a Dan državnosti, 13. jul prilika je da je se podsjetimo“, poručio je predsjednik Filip Vujanović sa svečanog prijema koji je održan u Plavom dvorcu na Cetinju.

„Tog 13. jula 1878. godine na Berlinskom kongresu Crna Gora je dobila međunarodno priznanje, a 13. jula 1941. godine u velikom antifašističkom ustanku počela obnovu nepravедno izgubljene državnosti i da bi obezbijedila međunarodno priznatu nezavisnost majskim referendumom iz 2006. godine. Ove godine Dan državnosti Crna Gora proslavlja u svjetlu 200 godina od rođenja Njegoša.

Velikana koji je prije dva vijeka pripadao prostoru Evrope, koja ga je istinski doživljavala kao posebnu vrijednost. Povezanost njegovog života i djela sa velikanima Evrope i za njega i za Crnu Goru imala je naročit značaj. Hrvatski veliki Ljudevit Gaj i ban Jelačić, slovenački Jernej Kopitar i Josip Tomine, austrijski Ludwig Augustin Frankl, njemački Hajnrih Stiglic, britanski Don Vikinon i Arčibald Paton, Italijan Frančesko Dal Ongaro, Čeh Dušan Lambl, te Slovak Ljudovit Štur, samo su dio velikana sa kojima je Njegoš stvarao i potvrđivao svoje vječno trajanje“, rekao je između ostalog predsjednik Vujanović.

Na prijemu u Plavom dvorcu bili su prisutni i predsjednik HGD CG Mirko Vičević i njegov suradnik Tripo Schubert.

Ministar kulture Crne Gore Branislav Mićunović otvarajući don Brankove dane muzike 13. srpnja ispred bazilike katedrale sv. Tripuna u Kotoru te čestitajući Dan državnosti Crne Gore predsjedniku Crne Gore, uz prisutnost mnogobrojnih ministara, među kojima je bila i gošća iz Hrvatske Andrea Zlatar Viola, ministrica kulture, diplomatskom koru, crkvenim velikodostojnicima i visokim uzvanicima, rekao je između ostalog: „Njegoš i 13. srpnja su dva ključna, dva presudna kulturno-povijesna toposa koji su posternojevičku Crnu Goru trajno

S prijema u Plavom dvorcu

sudbinski povezali sa glavnim tokovima europske povijesti i kulture. Podsjetimo se i toga da Njegoš nije poput Šopena, pjesnika klavira, i njihovih velikih romantičkih suvremenika Puškina, Bajrona, Šilera, Leopardija, izašao iz grmena velikoga, niti je literarni genij vladika Rade bio slavljen i

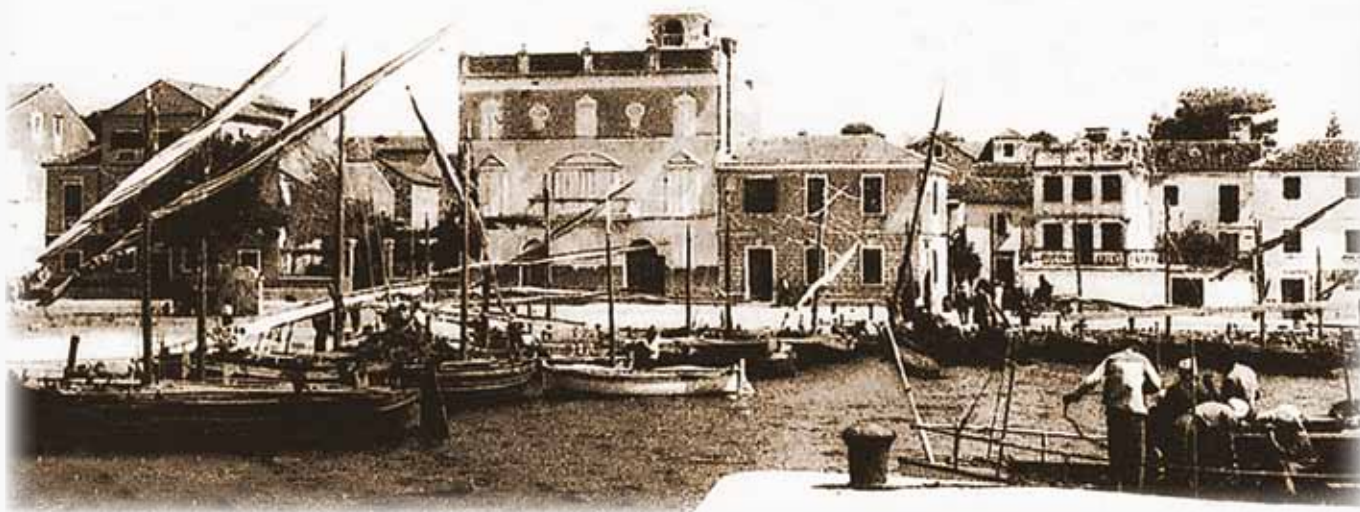
prepoznat za pjesnikova života, ali je Njegoševo djelo veće od bilo čijeg drugog u temeljima suvremene Crne Gore jer on nije bio samo najveći pjesnik našega jezika, veliki mislilac, već politički vizionar, državnik, obnovitelj školstva i štamparstva, tvorac prvih modernih institucija.“

Ministar Mićunović otvara Kotor Art

**MANDOLINSKI ORKESTAR "TRIPO TOMAS" I FOLKLORNI
ANSAMBL "BOKELJSKE MORNARICE 809" NASTUPILI
NA "LITU FOLKLORA" U SV. FILIPU I JAKOVU**

Brodom po Pašmanskome kanalu

Piše:
Tijana Petrović

Malo živopisno mjesto Sv. Filip i Jakov, ugniježđeno na obali Pašmanskoga kanala, 20. srpnja bilo je domaćin kulturne manifestacije „Brodom po Pašmanskome kanalu“, u organizaciji KUD-a Sv. Roko.

Mandolinski orkestar HGDCG „Tripo Tomas“ i folklorni ansambl „Bokeljske mornarice 809“ s radošću su se odazvali pozivu i tijekom trodnevnoga boravka u Sv. Filipu i Jakovu domaćinima i njihovim gostima predstavili su djelić iznimno bogate kul-

Dvorište stare škole tijekom ljeta pretvara se u prekrasnu pozornicu na kojoj se svakog petka i nedjelje u sklopu „Lita folklora“ predstavljaju folklorne skupine iz Hrvatske i inozemstva.

turne baštine Boke.

Dvorište stare škole, u kojoj smo bili smješteni zajedno s dječjom skupinom „Hrvatske šokačke čitaonice“ iz mađarskoga Mohača, tijekom ljeta se pretvara u prekrasnu pozornicu na kojoj se svakog petka i nedjelje u sklopu „Lita folklo-

ra“ predstavljaju folklorne skupine iz Hrvatske i inozemstva. Već u petak, prvog dana nakon dolaska, unatoč umoru od dugog putovanja, domaćoj publici predstavio se mandolinski sastav „Tripo Tomas“ odsviravši skladbu skladatelja čije ime s ponosom nosi „Šjora Mare“ i

Gradska riva u Sv. Filipu i Jakovu

„Da te mogu pismom zvati“.

Naziv manifestacije „Brodom po Pašmanskome kanalu“ za nas se pretvorio u stvarnost jer su se ljubazni domaćini iz KUD-a Sv. Roko potrudili da nas s posebnom pažnjom ugoste! Prije subotnjeg nastupa na gradskoj rivi domaće folklorne skupine su u mimohodu prošetale ulicama grada dok je za goste iz Kotora i Mohača upriličena vožnja brodićem po Pašmanskome kanalu. Preljep, jedinstven i nezaboravan doživljaj!

U glavnome programu nastupili su: KUD Sv. Roko iz Sv. Filipa i Jakova, dječja skupina „Hrvatske šokačke čitaonice“ iz mađarskoga Mohača, Klapa „Školji“ s otoka Pašmana i Ugljana, KUU „Maslina“ iz Turnja, KUD „Sv. Ivan Glavosjek“ iz Raštana Donjih, Vodiške perle, Etno udruga „Petrovo polje“ iz Ružića te folklorni ansambl „Bokeljske mornarice 809“ u pratnji mandolinskog orkestra „Tripo Tomas“. Bokelji su se predstavili Bokeljskim kolom oduševivši mnogobrojnu publiku koja ih je nekoliko puta pozdravi-

Nastup na gradskoj rivi

la gromkim pljeskom. Bogata bokeljska nošnja, lepršavi pokreti naših folkloraša i nježni zvuci mandolina nikoga nisu ostavili ravnodušnim.

Organizatori su se potrudili da program učine još zanimljivijim sudionicima i posjetiteljima pa su u pauzama između nastupa bila upriličena zanimljiva natjecanja u povlače-

nju konopa, nošenju vedra s vodom na glavi i slične igre, a svim sudionicima uručeni su prigodni pokloni i zahvalnice.

U nedjelju, prije povratka, Bokelji su još jednom, na opće oduševljenje, nastupili pred starom školom i tako na najbolji način zahvalili na gostoprimstvu i pozdravili se s ljubaznim domaćinima.

Pred polazak na nastup

U dvorištu stare škole

Odlazak na vožnju Pašmanskim kanalom

Mandolinski sastav "Tripo Tomas" pred starom školom

Povlačenje konopa

Natjecanje u nošenju vedra s vodom

*FOLKLORNO-KULTURNO-TURISTIČKA MANIFESTACIJA 9.
LJUBUŠKO SILO ODRŽANA OD 26. DO 27. SRPNJA*

Očuvanje kulturne baštine Hrvata BiH

**„Ljubuško silo“
je tradicionalna
međunarodna
manifestacija
folkloru, jedna
od zapaženijih
folklorno-
turističkih-
kulturnih
manifestacija
Hrvata Bosne i
Hercegovine**

Priredila:
Vivijan Vuksanović

U organizaciji Saveza kulturno-umjetničkih društava „Ljubuško silo“, koji čine: HKD „Sveti Ante“, HKUD „Studenčica“, KUD „Herceg Stjepan“, HKUD „Marko Klobuk“, HKUD „Radišići“, HKUD „Ivan“, KUD „Vašarovići“, HKUD „Hardomilje“ i HKUD „Veljaci“, održano je 9. ljubuško silo.

Ovogodišnje *Silo* je, za razliku od prijašnjih osam, trajalo dva dana. To je omogućilo društvima koja su nastupala da se u dva ili tri nastupa bolje predstave ljubuškoj publici, a ujedno pružilo gledateljima

Bokeljsko kolo

Mimohod ulicama Ljubuškog

mogućnost da vide nastupe više društava nego proteklih godina. Prvu večer nastupila su uglavnom domaća društva koja su se predstavila narod-

nim običajima, pjesmama i igrama jugozapadne Hercegovine, dok su drugu večer gledatelji mogli uživati u nastupima društava od Kotora, preko

Sinja i Duge Rese do Županje.

Druga večer počela je svečanim mimohodom kroz Ljubuški uz glazbu i napjeve društava. Nastavljena je predstavljanjem društava i njihovim nastupima na Centru malih športova. Program su „otvorili“ članovi HKUD „Dubrave“, Aladinići, Stolac, s muškim bečarcem i gangom, a nastavili Antas Mucić na dvojnicama, Drago Mišetić na diplama i Dario Petrović na guslama. Uslijedio je nastup mandolinskoga orkestra Hrvatskoga građanskog društva Crne Gore „Tripo Tomas“, koji je izveo skladbe „Da te mogu pismom zvati“ i „Šjora Mare“ i prvi nastup folklornog ansambla „Nikola Đurković“ iz Kotora, koji je izveo Bokeljsko kolo. Oni su nastupili još jednom pri kraju *Sila* plešući Crnogorsko kolo „Oro“ te dobili burni pljesak gledatelja. Ništa manje oduševljenje nije izazvao ni nastup KUU Kristal Sladorana Županja, koji su već „stari gosti“ Ljubuškog sila, a na ovogodišnjem *Silu* predstavili su se plesovima Slavonije uz pratnju tamburaša. KUD „Glavice“ iz Sinja

Posjet Međugorju

predstavio se starim sinjskim kolom, „Rerom“ i pjesmom njihovih ženskih članica. Susjedi iz Vrgoračke općine, KUD „Dusina“, otplesali su Trogirski šotić, a KUD „Sveti Juraj“ iz Duge Rese pjevao je i plesao pjesme i plesove karlovačkoga kraja, uglavnom one koji se izvode prigodom žetve. Zatim su nastupila dva društva iz BiH, HKUD „Uzdol“ iz Uzdola s pjesmama i plesovima Ramškoga kraja i HKUD „Blaćani“ iz Biograda s pjesmama i plesovima zapadne Hercegovine.

Posebno oduševljenje gledatelja izazvao je gost Ivan Mikulić, čiji je nastup pretvorio Centar malih športova u plesni podij.

Na kraju je stručni ocjenivački sud od 20 prijavljenih ljepotica, pravih vila, u narodnim nošnjama izabrao tri vile Ljubuškoga sila. Titulom vile „okićena“ je Anđelina Rajić, članica HKUD-a „Uzdol“ iz Rame, njezina prva pratilja je Ana Modrić iz KUD-a „Glavice“ Sinj, a druga Danijela Čosović iz folklornog ansambla „Nikola Đurković“ iz Kotora.

Treba podsjetiti da su prvu večer nastupila sljedeća društva: HKD Sveti Ante; KUD Herceg Stjepan; HKUD Studenčica; HKUD Radišići; HKUD Sv. Marko; HKUD Ivan; HKUD Vašarovići; HKUD Hardomilje, HKUD Veljaci, Bečari s Neretve, Ortiješ, Mostar; Bečari HKUD-a „Herceg Stjepan“, Blagaj-Buna i HKUD Sv. Ante, Dretelj.

Nakon završetka *Sila* fešta je nastavljena u dvorištu OŠ Marka Marulića, a slavilo se i veselilo do tri sata ujutro.

Svim sudionicima koji su nastupili na *Silu* podijeljen je „Pučki godišnjak“ i prigodni pokloni.

Ova smotra narodnoga stvaralaštva i folklora organizirana je na najvećem nivou i uz najvišu kvalitetu, a to je bilo očito u svim dijelovima *Sila*: od bro-

Proba pred nastup

šura, plakata, smještaja, prostora, hrane, pažnje prema gostima. Ne smijemo zaboraviti da je pritom temperatura zraka bila oko 40 stupnjeva.

Mandolinski orkestar „Tripo

Tomas“ i Folklorni ansambl „Nikola Đurković“ bili su smješteni u Međugorju tako da su nam domaćini omogućili i kratak posjet Međugorju prije odlaska.

S nastupa

*HRVATSKA MATICA ISEČJENIKA ORGANIZIRALA MALU ŠKOLU
HRVATSKOG JEZIKA I KULTURE U NOVOM VINODOLSKOM*

Mala škola –velika radost učenja

Kroz igru su predstavljene zemlje polaznika Škole

Temeljni cilj Male škole hrvatskoga jezika i kulture jeste da djeca koja žive izvan Hrvatske, u zajedništvu s djecom iz različitih mjesta u Hrvatskoj, unaprijede svoje znanje hrvatskoga jezika te upoznaju kulturnu i prirodnu baštinu kraja u kojem borave.

Piše:
Ana Šarčević

Hrvatska matica iseljenika i ove je godine organizirala za djecu hrvatskih iseljenika i djecu hrvatskih manjina Malu školu hrvatskoga jezika i kulture u Novom Vinodolskom. Od 15. do 26. srpnja u Odmaralištu Crvenoga križa grada Zagreba Hostelu „Villa Rustica“ djeca su imala nezaboravno ljetovanje oplemenjeno učenjem hrvatskoga jezika, brojnim kreativnim radionicama, sportskim aktivnostima te kupanjem u kristalno čistom moru.

U skladu sa svojom misijom Hrvatska matica iseljenika želi pripomoći očuvanju hrvatskoga jezika i kulturnog identiteta, naročito kod mladog naraštaja koji živi i obrazuje se izvan Hrvatske. Stoga je temeljni cilj Male škole hrvatskoga jezika i kulture da djeca koja žive izvan Hrvatske, u zajedništvu s djecom iz različitih mjesta u Hrvatskoj, unaprijeđe svoje znanje hrvatskoga jezika te upoznaju kulturnu i prirodnu baštinu kraja u kojem borave.

Održana po dvadeset i prvi put Mala škola okupila je 75 polaznika uzrasta od 9 do 16 godina iz sljedećih zemalja: SAD, Kanada, Ujedinjeni Arapski Emirati, Švicarska, Poljska, Njemačka, Austrija, Francuska, Italija, Velika Britanija, Belgija, Švedska, Mađarska, Nizozemska, Poljska, Vojvodina, Crna Gora te Bosna i Hercegovina.

Za 300 eura djeci je bio osiguran prijevoz od Zagreba, osiguranje, četiri dnevna obroka za vrijeme jedanaestodnevno noćenja, kao i cjelodnevne aktivnosti uz stručne voditelje i animatore. Uz jezične radionice, koje su u jutarnjim satima raspoređene na tri razine, ovisno o jezičnom predznanju polaznika, djeca su se u po-

Plesna radionica

podnevnim satima mogla aktivirati u dramskoj, lutkarskoj, novinarskoj, plesnoj, filmskoj radionici, kao i radionici govnosti.

Za 15 polaznika iz Crne Gore Mala škola hrvatskoga jezika i kulture bila je besplatna zahvaljujući Hrvatskoj matici iseljenika te sponzorima ovo-

Polaznici iz Crne Gore sa svojom voditeljicom Anom Šarčević

HRVATSKA MATICA ISELJENIKA

i

Villa Rustica - Odmaralište Crvenoga križa grada
Zagreba

dodjeljuju

PRIZNANJE ZA UREDNOST

sobi

26

tijekom odvijanja

MALE ŠKOLE

HRVATSKOGA JEZIKA I KULTURE

15. - 26. srpnja 2013.

Voditelji

Petru Šihel
Adam Smidun

Voditeljica škole

Lada Kanajet Šimić

ga programa; Gradu Zagrebu i Zagrebačkoj županiji. Pomoć u troškovima prijevoza djeci su pružili: Hrvatska građanska inicijativa, Hrvatsko nacionalno vijeće Crne Gore i Hrvatska krovna zajednica „Dux Croatorum“. Udoban autobus turističke agencije „Boka Air Tours“ olakšao je dug put koji je trebalo prijeći do odredišta.

Mogućnost odlaska u Novi Vinodolski imala su ona djeca koja su se istaknula svojim radom i zalaganjem u školi i u hrvatskoj zajednici. Iz Bara je priliku dobilo petero djece, a iz Tivta desetero. Svi oni veoma su se aktivno uključili u program Škole; u jezičnu, kulturološku, novinarsku, lutkarsku, dramsku, plesnu i filmsku radionicu. Također, vrlo su rado sudjelovali u čitavom nizu sportskih, rekreativnih i zabavnih aktivnosti. Poučne, zanimljive i počesto zahtjevne dnevne obaveze djecu iz Crne Gore nisu spriječile u ranijem buđenju i brižnom spremanju soba zbog čega su dobivali svaki dan lijepe ocjene i na koncu osvojili nagradu za najuredniju sobu.

Pod nadzorom 19 iskusnih i pouzdanih voditelja i učitelja lijepo su protjecali maloškolski

Priznanje za urednost sobe dobila je jedino skupina djece iz Crne Gore

S voditeljicom Male škole Ladam Kanajet Šimić

Kao što u životu biva – sve što je lijepo brzo prođe, pa tako i ovaj desetodnevni užitak učenja i igre s djecom kada su neprekidno vladali zajedništvo, veselje, smijeh i kreativnost. Po završetku Male škole, kako bi rekla gospođa Lada Kanajet Šimić, treba biti zahvalan malima jer su bili veliki, a veliki – ma jer su bili mali.

A. N. Gurne

Zajednička fotografija svih polaznika i voditelja

*U ORGANIZACIJI HMI-ja ODRŽAN SEMINAR ZA VODITELJE
KAZALIŠNIH GRUPA*

Stvaranje kazališta na otoku Galovcu

Seminar je namijenjen ljubiteljima kazališne umjetnosti koji kazališnim izričajem žele obrađivati elemente hrvatskoga kulturnog identiteta i razvijati kulturu izgovora hrvatskoga standardnog jezika i govora kojima se služe naše autohtone manjinske zajednice u europskim zemljama

Otok Galovac

Priprema kazališne predstave

Priredila:
Dijana Milošević

U organizaciji Hrvatske matice iseljenika od 13. do 21. srpnja 2013. godine na otoku Galovcu održan je seminar za voditelje kazališnih (dramskih) grupa koji djeluju izvan Hrvatske. Cilj seminara je tijekom osmodnevnog učenja, stvaranja i druženja educirati sudionike koji žele proširiti i obogatiti svoje znanje, kao i one koji tek žele osnovati kazališnu grupu.

Stvaranje kazališta od osobe je koristi voditeljima iseljeničkih kazališnih grupa koje djeluju u bilingvalnome jezičnom okružju i multikulturnim sredinama. Seminar je namijenjen ljubiteljima kazališne umjetnosti koji kazališnim

izričajem žele obrađivati elemente hrvatskoga kulturnog identiteta i razvijati kulturu izgovora hrvatskoga standardnog jezika i govora kojima se služe naše autohtone manjinske zajednice u europskim zemljama. Snaga toga Matičina projekta je u kazalištu kao mediju jer je ono sinteza mnogih umjetnosti i nudi različite oblike kulturnog djelovanja. Ovim projektom HMI također pomaže profesionalnome hrvatskom glumištu, pobuđujući interes za kazališnu umjetnost u iseljeništvu i za reprezentativne uzorke naše kazališne umjetnosti. Seminar je, kao i proteklih deset godina, vodila redateljica iz Zagreba Nina Kleflin. Kao iskusni redatelj, koji iza sebe ima stotinjak režija, ali i kao vrsni pedagog i predavač (predavala je glumu

i režiju i na Sveučilištu Carnegie Mellon u SAD-u), ona je polaznike, predavanjima i pokusima, provela kroz sve faze nastanka jedne kazališne predstave.

Sudionici seminara stigli su iz različitih zemalja, sa svih krajeva svijeta, iz Italije, BiH, Francuske, Crne Gore, Švicarske, Srbije/Vojvodine, Australije, Kanade, Argentine te iz Hrvatske. Svi sudionici seminara „Stvaranje kazališta“ imaju hrvatske korijene, hrvatski jezik im je poznat i blizak. Hrvatsku zajednicu iz Crne Gore predstavljala je Dijana Milošević, članica Hrvatskoga građanskog društva Crne Gore, koja je ujedno i voditeljica kazališne skupine Kluba mladih HGD CG.

Seminar „Stvaranje kazališta“, u trajanju od osam dana,

Probe tokom seminara

započeo je u subotu 13. srpnja na otoku Galovcu u blizini Zadra. Nakon dolaska sudionika održan je prvi uvodni sastanak u cilju međusobnog upoznavanja sudionika, razmjene osobnih iskustava u sferi amaterskih kazališnih djelatnosti i predstavljanja programa rada seminara.

Teoretski blok predavanja

U prijedpodnevnim blokovima predavanja voditeljica seminara Nina Kleflin, redateljica iz Zagreba, prezentirala je teme koje su obuhvaćale osnovna povijesna razdoblja u nastanku i razvoju kazališta, osnov-

ne zakonitosti nastanka jedne kazališne predstave, ulogu redatelja, osnovne probleme režije dramskog djela u kazalištu, međusobnu suradnju redatelja, glumaca i ostalih suradnika, značaj dramaturške analize djela i preciziranje ideje teksta i predstave, formiranje scenskog prostora i prilagodbu scene za amaterske potrebe.

Gost predavač seminara, poznata hrvatska kostimografkinja Marija Šarić Ban, prikazala je osnovne djelatnosti kostimografa u načinima odabira kostima i primjerima izrade kostimografskih skica.

Rukovoditeljica Odjela nakladništva Hrvatske matice iseljenika, profesorica Vesna

Kukavica, u svom izlaganju „Kazalište kao medij razvitka hrvatskoga kulturnog identiteta“ osvrnula se i na postojeće web resurse i značaj digitalizacije hrvatskoga jezika, razne hrvatske književnike koji rade i stvaraju u inozemstvu, kao i na značaj kazališta u očuvanju hrvatskoga kulturnog identiteta.

Voditeljica seminara Nina Kleflin, redateljica iz Zagreba, tijekom svojih predavanja govorila je i o poznatim dramskim autorima i novom naraštaju hrvatskih dramatičara. Prikazan je i niz vježbi potrebnih za glumačko-pedagoški rad u amaterskim dramskim grupama.

Praktični blok predavanja

Nakon svakoga teoretskog dijela predavanja uslijedio je drugi blok praktičnoga rada i primjene naučenoga. Redateljica Nina Kleflin, u uvodnoj pripremi primjene stečenog znanja, vodila je sudionike od probe i detaljne analize teksto-va i karaktera do uvježbavanja određenih uloga.

Tijekom praktičnog dijela polaznici su u prostoru imaginarne scene uvježbavali osnovne pokrete i putanje scenskih likova. Sudionici su svakidašnjim vježbama povezivanja dijelova scena, vođeni voditeljicom u ulozi redatelja, svladavali dijelove zahtjevne scenske radnje povezujući ih u jednu cjelinu. U završnome dijelu praktičnog bloka predavanja izvršen je odabir kostima, scene i odgovarajuće pratće glazbe.

S predavanja

Izvedba programa

Demonstriranje svog rada na seminaru glumačka grupa sudionika upriličila je u subotu na večer pred mnogim uzva-

nicima i mještanima u vidu scenskog prikaza dramatizacije tekstova hrvatskih autora.

Nakon izvedbe uslijedili su prigodni govori, zahvale i podjela potvrda o završenome seminaru.

Završni nastup

Zvonko Deković

Zvonko Deković nakon izbora za predsjednika HNV-a

Razgovor vodio:
Mirko Vičević

Zvonko Deković rođen je 21. 7. 1952. godine u Kotoru od oca Svetina, iz Rogoznice, općina Šibenik i majke Nike, rođ. Stambulić, rodom iz Voloske, općina Opatija. Osnovnu i srednju školu završio je u Tivtu i Kotoru. Do mirovine radio je u vojno-mornaričko-tehničko-remontnom zavodu „Sava Kovačević“ u Tivtu. Oženjen je te sa suprugom Senkom ima dva sina - Sveta i Dejana. Od starijeg sina ima dva unuka: Filipa i Zvonimira te unuku Rozariju, a od mlađeg unuke Doris i Rinu. Prvo njegovo aktivno uključivanje u javni život i probleme hrvatske zajednice bilo je formiranje HKD „Napredak“ Donja Lastva 1998. godine.

Prvo iskustvo bavljenja politikom u bilo kojoj političkoj stranci bilo je iskustvo u formi političkog angažmana u Hrvatskoj građanskoj inicijativi. Bio je član Hrvatskoga nacionalnog vijeća Crne Gore u prvome sazivu. Ono što karakterizira Zvonka jest da cijeli svoj životni vijek nije mijenjao mjesto stanovanja, niti radno okruženje, više od 40 godina je u braku i nikada nije kalkuirao sa svojim opredjeljenjem u Hrvatskoj građanskoj inicijati-

vi kao političkoj opciji Hrvata u Crnoj Gori.

Kako provodite radni dan s obzirom na ulogu djeda, oca, supruge, predsjednika HNV-a, krovne zajednice, angažiranje u HGI-ju i ostale obveze?

Z. D. Ulogu djeda još nekako uspijevam, nadam se, ostvariti, ali ulogu supruge i oca sam, to moram priznati, pomalo zapostavio zbog svakodnevnih obveza u stranci i krovnoj zajednici. Vjerujem da će i obveze koje mi predstoje u Nacionalnom vijeću dodatno smanjiti već sada nedovoljnu količinu slobodnog vremena za sve uloge koje imam. Ipak, to je moj izbor koji vidim kao svrhovit i razlozan.

Naučio sam već odavno da je organiziranje polovina završenog posla. Posao koji obavljam, a obavljam ga kao umirovljenik, za mene znači strast. Pronašao sam sebe, ako se to tako može reći, u Hrvatskoj građanskoj inicijativi i uopće u angažmanu u hrvatskoj zajednici.

Poznati ste kao pokretač obnove Hrvatskoga doma u Lastvi. Postignuti su veliki rezultati. Planirate li nastavak radova?

Z. D. Upravo ovih dana u ime Hrvatske krovne zajednice „Dux Croatorum“ potpisao sam Ugovor s Fondom za nacionalne manjine Crne Gore koji je prepoznao značaj kandidiranog projekta „Završetak radova na Hrvatskome domu“. Projektom je obuhvaćen završetak radova na ploči terase i izrada betonske ograde na terasi, a prema projektnoj dokumentaciji.

Moram ovdje spomenuti da završetak radova na obnovi ovog doma nije isključivo naša zasluga. Općina Tivat dala je značajna sredstva, ali i pojedinci iz Donje Lastve koji su projekt potpomogli osobnim angažmanom i donacijama. Veseli činjenica da će projekt Hrvatske krovne zajednice „Dux Croatorum“ zajedničkim snagama biti uspješno okončan.

**Hrvatska zajednica na posljednjem popisu dostigla je broj šest. Koje je Vaše vidje-
nje te situacije?**

Poredbeni podaci popisa stanovništva 2003. i 2011. govore da je hrvatska zajednica u Crnoj Gori u drastičnome demografskom padu koji možemo nazvati alarmantnim. Posebno zabrinjava podatak da čak u Boki odnosno Kotorskoj biskupiji ima 8% manje izjašnjenih katolika. U ovako malobrojnoj nacionalnoj zajednici ovaj podatak može značiti početak borbe za održavanje biološke mase Hrvata u Crnoj Gori, uz prihvaćanje činjenice da je osobni osjećaj nacionalne pripadnosti svakog čovjeka elementarno ljudsko pravo koje svi moramo poštovati. To, naravno, ne znači da nam je zabranjeno vršiti usporedbe i analizirati postojeće stanje.

Osobno sam duboko uvjeren da će Crna Gora učiniti sve kako bi sačuvala hrvatsku zajednicu, ako ni zbog čega dru-

Promocija knjige „Počast narodnim žrtvama“

goga onda zbog kulturne baštine kojom su Hrvati i te kako obogatili ovu državu, a siguran sam da svaka nacionalna zajednica Crne Gore dijeli moje mišljenje da baštinu najbolje čuvaju upravo baštinici.

Novoizabrani ste prvi čovjek Hrvatskoga nacionalnog vijeća. Koji su Vaši prvi planirani koraci?

Z. D. Pripala mi je čast biti izabran za predsjednika Hrvatskoga nacionalnog vijeća Crne Gore. I do sada sam aktivno pratio rad Vijeća i sudjelovao u njegovu radu zbog čega mogu reći da sam dobro upućen u njegovo djelovanje u proteklom razdoblju. Kako bi se unaprijedila kvaliteta rada Nacionalnoga vijeća, smatram da je potrebna unutarinja reorganizacija. Uočene slabe strane, pa i pogreške iz prijašnjeg vremena bit će prilika za poboljšanje. Kada govorim o reorganizaciji i novim mjerama, mogu najaviti dvije važne promjene; Vijeće će u budućem radu imati stalno zaposlenoga profesionalnog djelatnika, a aktivnosti Vijeća obavljat će

se uz pomoć Odbora koji će za realiziranje projekata biti odgovoran Vijeću.

Uvjeren sam da novoizabrano Vijeće ima kapaciteta da uoči probleme, evidentira ih i zatim ponudi rješenja. Kompetencije ljudi koji čine novo Hrvatsko nacionalno vijeće jamstvo su da će značajan broj problema u našoj zajednici biti riješen na opće zadovoljstvo. Problemi koje smo već evidentirali, a koji posebno tište hrvatsku zajednicu u Crnoj Gori su; problem restitucije ili pravedne nadoknade oduzete zemlje i objekata uz pomoć revolucionarnih zakona, postotna zastupljenost u svim državnim tijelima, poticaj mladima za nastavak školovanja uz dodjelu stipendija i obvezu povratka u Boku nakon studija. Ovdje treba dodati i golemu hrvatsku kulturnu baštinu koja nije uvedena u Registar kulturne baštine Crne Gore i samim time država nema obvezu sufinanciranja projekata koji su u funkciji obnove te spomeničke baštine. Novoizabrano Vijeće imat će zadaću održavati okrugle stolove na kojima će eksperti iz Republike Hrvat-

S dočeka nogometne reprezentacije hrvatskih doktora, Donja Lastva

ske i Crne Gore raspravljati o temama koje su bitne za našu zajednicu.

Mandat Vijeća je četiri godine, vjerujem da će biti puno konkretnih pitanja na koja će Hrvatsko vijeće davati odgovore u skladu sa svojom misijom očuvanja i zaštite hrvatskih manjinskih prava.

Transformacija Tivta i okolice ide nevjerojatnom brzinom. Kako Vam se čini cjelokupna situacija?

Z. D. Potpuno sam siguran da će Tivat, uz Kotor, u vrlo kratkom vremenu biti ne samo grad po kojemu će Boka biti prepoznatljiva, nego i grad zbog kojega će se dolaziti u ove krajeve. Tivatska zračna luka ruši sve dosadašnje rekorde u zračnome prometu, Porto Montenegro je brend sam za sebe i to takav da ne postoji država na Mediteranu koja ne zavidi Tivtu zbog istoimene marine. Napokon, ako ću dati malo i mašti na volju te zamisliti kako će uskoro izgleda-

ti naš grad s novoizgrađenim golf-terenima, mogu reći da će oni s ovim nabrojenim vrijednostima činiti jednu cjelinu.

Postoje, na žalost, i lokalne cjeline kao što je Donja Lastva gdje nitko nije zadovoljan dinamikom koja bi trebala pratiti ovakav razvoj grada. Uglavnom se primjedbe odnose na uređenje rive, kompleksa ljetnikovca Bolica s pripadajućim terenima i Lastovsko mulo koje od potresa 1979. godine svojim južnim dijelom uranja u more i čeka, rekao bih i previše strpljivo, da Morsko dobro počne s obnovom. Vjerujem da je ovo jedino mulo u tivatskoj općini koje nije obnovljeno u posljednjih 35 godina.

Imate li neki hobi?

Z. D. Po prirodi sam vrlo znatiželjan, svestran. Ima za pravo više polja koja me zanimaju, a kojima bih se volio baviti iz hobija, ali i ozbiljnije. Na žalost, od svih hobija (lov, glazba, neki ručni radovi) ostalo mi je samo čitanje. Posljednjih tridesetak godina

najviše čitam o povijesti Boke, povijesti Dalmacije i povijesti Crne Gore i bavim se kompariranjem suodnosa između dviju država i jedne regije.

Kamo idete na godišnji odmor?

Z. D. Često bi moji odgovori mogli početi riječima „na žalost“. Eto, tako i ovaj moj odgovor počinjem i završavam upravo tako. Više se i ne sjećam posljednjega godišnjeg odmora, misleći naravno na onaj pravi godišnji odmor koji traje najmanje petnaest dana.

Redoviti ste čitatelj Hrvatskoga glasnika, kako Vam se čini Glasnik kojemu će ubrzo izaći 100-ti broj?

Z. D. Vrlo su mi živa sjećanja na osnivanje Hrvatskoga građanskog društva Crne Gore, ali i ushićenje kada je tiskan prvi broj Hrvatskoga glasnika. Tek kada vidimo da se uskoro priprema 100-ti broj, postajemo svjesni kolika je količina informacija tiskana u toj nakladi i koliki je trud uložen. Treba možda podsjetiti čitatelje da je ovo prvi u povijesti hrvatski list koji se tiska u ime hrvatske zajednice u Crnoj Gori. Sama ta činjenica dovoljan je razlog za poštovanje i potrebno je svakako učiniti i dodatne napore kako bi se ovaj medij koji se u najvećoj mjeri bavi problematikom Hrvata u Crnoj Gori još poboljšao i povećao svoju nakladu.

Vjerojatno neki očekuju i kritike na račun Glasnika. Bilo je tu, svakako, i pogrešaka, ali imam običaj reći da samo onaj tko radi može i pogriješiti. Na kraju želim objasniti Vašim čitateljima da je ovo moje subjektivno mišljenje i da ponekad ne postoji izbor između više mogućnosti. Naprosto postoji samo mogućnost.

Veliki doprinos Hrvata izvan Republike Hrvatske

Priredila:
Jasminka Usmiani

U povodu obilježavanja 20. obljetnice Hrvatskoga svjetskog kongresa u Zagrebu se od 23. do 25. srpnja održao sastanak središnjeg odbora HSK na kojemu su se okupili predstavnici ove krovne iseljeničke udruge kako bi progovorili o aktualnim pitanjima te sabrali dojmove svoga rada i djelovanja u proteklom razdoblju. Na svečanosti su bili nazočni izaslanici iz 20 zemalja, predstavnici hrvatskih vlasti i političkih stranaka te čelnici mnogobrojnih iseljeničkih udruga. Od predstavnika Hrvata iz Crne Gore na skupu su bili prisutni članovi HGD CG iz Zagreba Jasminka i Josip Usmiani.

Odbori u 30 država

Kao neprofitna, nevladina i nestranačka organizacija, Hrvatski svjetski kongres okuplja i povezuje hrvatske iseljeničke udruge i ustanove izvan domovine u cilju jačanja veza i unapređenja zajedništva, ostvare-

Na svečanosti su bili nazočni izaslanici iz 20 zemalja, predstavnici hrvatskih vlasti i političkih stranaka te čelnici mnogobrojnih iseljeničkih udruga.

Plenarna sjednica središnjeg odbora HSK

Radno predsjedništvo

nja težnji i osiguravanja boljeg položaja i interesa Hrvata izvan domovine, te očuvanja kulturnoga identiteta. Djeluje svojim radnim odborima u 30 država svijeta i član je Vijeća Ujedinjenih naroda sa sjedištem u New Yorku. „Bez iseljništva ne bi bilo ni današnje Hrvatske. Danas se prisjećamo svega toga i svih tih divnih ljudi koji iz čiste ljubavi, volonterski, bez financijske nadoknade investiraju svoje slobodno vrijeme, svoje živce, svoj novac. Lobiranje za Hrvatsku, nastojanje da se čuje istina o njoj, očuvanje kulture, identiteta i pomoć u Domovinske ratu neke su od stvari koje je iseljena Hrvatska o svom trošku učinila za domovinu“, istaknuo je Mijo Marić, predsjednik Hrvatskoga svjetskog kongresa.

Aktualne teme

Ivo Jelušić, predstavnik Hrvatskoga sabora, govoreći o

demografskom položaju Hrvatske populacije u BiH i skorog popisa stanovništva, izrazio je bojazan da će Hrvati biti najveći demografski gubitnici te da će im se broj prepoloviti u odnosu na posljednji popis iz 1991. godine, kada su činili 17% stanovništva u BiH.

Iseljništvo podržava osnivanje Državnoga ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske i donošenje zakona o odnosima s Hrvatima izvan domovine, rekla je predstojnica tog ureda i premijerova izaslanica Darija Krstičević. „Nedavnim osnivanjem istoimenoga Vladinog savjeta napravljen je dodatni korak“, istaknula je i za prosinac najavila njegovu prvu sjednicu.

Okrugli stol

Najsadržajniji je bio treći dan Kongresa, okrugli stol s

temom „Izazovi ulaska Republike Hrvatske u EU“ na kojem su predavači bili Božo Skoko s Fakulteta političkih znanosti u Zagrebu, prof. dr. Ivan Čizmić, Mijo Marić, Miljenko Stojić, Davor Pavuna i kardinal Vinco Puljić.

Posebno treba izdvojiti izlaganje kardinala Puljića o stanju i perspektivama hrvatskoga naroda u BiH. Prema statističkim podacima koje je prezentirao vidljiv je drastičan pad hrvatske populacije. Kardinal je izrazio nadu da će se ulaskom Republike Hrvatske u EU stvoriti povoljniji uvjeti za povratak i opstanak Hrvata u BiH.

Najavljeno je održavanje Hrvatskih svjetskih igara 2014. u Zagrebu.

Predstavnike izaslanstva Hrvatskoga svjetskog kongresa primio je i predsjednik Republike Hrvatske Ivo Josipović.

Renesansa bokeljske pjesme

Pobjednička klapa "Incanto" iz Kotora

Piše:
Mikan Kovačević

Iz neke stare škrinje smo izvadili požutjele papire, na njima pronašli note, a one su sada, u svjetlosti ove divne peraške noći - 106 godina poslije, zasjale kao staro zla-

Otvorena je mala škrinjica, a na nama iz klapskoga svijeta je da taj dragulj naše klapske tradicije, kulture i identiteta sačuvamo za nove generacije pjevača i ljubitelja klapskoga pjevanja.

Pobjednička klapa "Constantine" iz Niša

to...“, rekao je Vinko Didović, voditelj poznate klape „Cambi“ i jedan od autora 38 suvremenih obrada starih bokeljskih pjesama koje su izvedene 28. lipnja na završnome koncertu koji smo nazvali **Renesansa bokeljske pjesme**.

Ovaj naslov vjerojatno je najbolji okvir naših međufestivalskih aktivnosti koje smo s velikim ambicijama, nadom, ali i vjerom u uspjeh postavili i pred nas kao organizatore i pred naše prijatelje u struč-

nome svijetu klapske muzike, pred muzičkim autorima, voditeljima i velikim brojem klapa koje su taj muzički izazov radosno prihvatile i izvele vrlo uspješno u samo tri festival-ske večeri.

Premijerno izvođenje 23 od ukupno 38 novih aranžmana klapskih pjesama koje je zabilježio davne 1907. godine češki folklorist Ludvik Kuba, objavljeno je u prvome broju festivalskoga lista „LIRICA“, 18 bokeljskih pjesama kao

dio repertoara svih klapa sudionica, kao i apsolutna pobjeda jedne crnogorske klape u izvrsnoj konkurenciji mogu se smatrati glavnim odlikama XII. međunarodnoga festivala klapa koji je već drugu godinu pod okriljem Kotor Art-a, gdje se sve više prepoznaje njegova prava vrijednost.

Ipak, evo osnovnih podataka o festivalu dok sve detalje zainteresirani čitatelji mogu naći na službenome sajtu festivala: www.festivalklapaperast.com

Dana 26. lipnja održana je

Ženska klapa "Škerac" s Korčule

Mješovita klapa "Signum" iz Čapljine

večer ženskih klapa na kojoj su sudjelovale deset, a pobjednik, kako po ocjeni stručnog žirija tako i publike, bila je klapa „Incanto“ iz Kotora. Drugo mjesto pripalo je izvrsnim djevojkama iz klape „Škerac“ s Korčule, a treće su bile „Oršulice“ iz Vodica.

Klapa „Incanto“ sasvim je zasluženno ponijela naslov „najbolje crnogorske klape na Festivalu“ pa smo ih stoga proglasili apsolutnim pobjednicima. Zaista treba istaknuti

njihove rezultate ove godine: osim Perasta, na Braču su nedavno bile jedan od favorita u finalu debitantskih klapa za Omiš 2013. Vidljivi napredak posljedica je nesumnjivog talenta, ali i stručnog rada s Jasminom Šetkom na nekoliko seminara koje je Festival organizirao protekle zime.

Dana 27. lipnja natjecale su se tri klape u kategoriji mješovitih klapa (pobjednik „Signum“ iz Čapljine pa „Kurenat“ s Mljetu i „Castel Nuovo“ iz Herceg Novog). Od pet

muških klapa najbolji su bili „Constantine“ iz Niša, ispred „Bukaletu“ iz Pazina i „Trebižata“ kraj Čapljine. Dobili smo i pet zanimljivih novih skladbi od kojih se i žiriju i publici najviše svidjela pjesma „Treba dušu vidit“ za koju je muziku i aranžman napisao Dragan Filipović, tekst A. Tadić-Šutra, a izvela je klapa „Narenta“. Inače je ova klapa, baš kao što su i „Ventula“ iz Splita, „Rečina“ iz Šibenika, „Baška“ iz Baške Vode, požurile da s finala Omiša dođu u Perast. Nije to be-

„Bisernice Boke” u revijalnoj večeri

značajan kompliment za naš festival da se čak pet kod nas prijavljenih klapa (uključujući „Podvorje”) nalaze u finalu najuglednijega klapskog festivala – 47. omiškoga!

Zadržao bih se ipak na fenomenu „Constantina” iz Niša koji već treću godinu dobiva najbolje ocjene i stručnoga žirija i publike. Da je u žiriju sjedio netko drugi, a ne kao predsjednik Korčulanin vrhunskoga klapskog stila - Janes Vlasić, pa Jasminko Šetka, etnomuzikolozi dr. Jakša Primorac i dr. Zlata Marjanović, voditelji klapa Jasna Stijović i Nadja Zeković, skladatelj Zlatko Baban.... možda bismo mogli pomisliti da ovdje prevladavaju neki drugi muzički i klapski ukusi! Ipak, njihove interpretacije pozitivno je ocijenio i prof. Rajmir Kraljević prije dvije godine i Jure Ša-

ban Stanić prošle godine. Da, muče se oni da prevedu naše škripe, lancane i školje, možda do kraja i ne razumiju naše škerce, monade i čakule, ali i te kako znaju otpjevati kada treba šoto voće. A kada zaori refren „Bure” koju su otpjevali ove godine, to je stvarno nosilo, baš kao naša risanska ili ona sinjska. Svakako, netko i dalje više voli lirske nijanse „Šufita”, ali ostaje fenomen Nišljija koji su samo dokaz da klapska pjesma nema granica i ne poznaje prepreke do srca bilo koga na ovome našem modrom planetu. A to je i glavna svrha njezina postojanja - doći do srca i tu ostati!

Tako je bilo i prije stotinjak godina. U Kubinoj zbirci su desetine partitura u četiri glasa! Vrlo klapski i vrlo prepoznatljivo bokeljski. Kao i 28. lipnja na završnoj večeri Festivala.

Evo što je o tome u našoj „Lirici” napisao dr. Jakša Primorac, izvanredni znanstvenik na Etnografskome odjelu HAZU-a u Zagrebu, jedan od autora našeg lista.

„Dvije gospođe, Katina Burović i Kate Niković, pretpostavimo da su bile zrelije dobi, pjevale su pjesme koje su znale i voljele jednome češkom slikaru nepoznatoga rujanskog dana 1907. godine u Perastu. Vjerojatno je bilo popodne i zrake smirenoga ranojesenskog sunca obasjavale su dozrele smokve, šipke i kostanje, prelamajući se nad morem i Vrmcem i pomičući se lagano od školja prema Verigama. Ono što su gospođe tada otpjevale, a skromni Čeh, imenom i prezimenom Ludvik Kuba, zapisao u note, bilo je dragocjeno ne samo sadržajem, nego i samim izvođenjem. Katinin i Katin glas je, vjerujemo to, uvjerljivo

i svečano zvonio pred strancem jer je Ludvik u notama zapisao da su bez neke treme bogato i svaka na svoj vlastiti način ukrašavale melodije, što u takvom obliku nije dosad zabilježeno nigdje u ostalim bokeljskim glazbenim izvorima, a uz to je i teško izvodivo današnjim naraštajima pjevača. Znači, dvije Kate bile su vrsne i kreativne umjetnice.

Nakon punih sto i pet godina od toga nesvakidašnjega događaja netko će u Perastu, ovoga puta na pozornici i pred puno više glazbenih stručnjaka, opet pjevati pjesme dviju Kata koje se, eto, nisu izvodile već desetljećima. Neće u pjevanju biti usamljeni jer su i Katina i Kate znale pjevati u družini kao što su pjevale i samo sebi za gušt.

A pjevanje s više ljudi je privilegij i neopisivo zadovoljstvo.“

Dakle, 155 sačuvanih zapisa Ludvika Kube iz njegovih davnih bokeljskih susreta ponudili smo izvanrednim obrađivačima klapskih pjesama – Krešimiru Magdiću iz Dubrovnika, Mariju Kataviću iz Sarajeva, Ani Kodrić, Vandi Ferić i Vinku Didoviću iz Splita, Juri Šabanu Staniću iz Omiša, Zlatku Babanu iz Podgorice i dobili 38 suvremenih klapskih obrada.

Sve smo ih objavili u prvoj „Lirici“ koja je od stručnjaka iz klapskog svijeta, na promociji u Muzeju Perasta, ocijenjena najvišim ocjenama i po sadržaju i po kvaliteti.

U završnici festivala te pjesme su u novim klapskim harmonijama otpjevale domaće klape, njih deset – Vox Mirus, Alata i Assa voce iz Podgorice, prva dječja klapa pa Belleza i Jadran iz Tivta, Bisernice Boke, Incanto i Bokeljski mornari iz Kotora, Jedinstvo iz Bara, zajedno s Akužom i

Dodjela priznanja ministru Mićunoviću

Brojna publika na Trgu sv. Nikole

Ventulom iz Splita, Baškom iz Baške Vode, Rečinom iz Šibenika, Signumom i Narentom iz Čapljine.

Uz pohvale i potporu gospodina Branimira Mićunovića, ministra kulture Crne Gore, gradonačelnice Kotora gospođe Maje Čatović, uglednih gostiju i pred prepunim trgom

klapske publike u Perastu, ono skriveno blago s početka teksta zasjalo je punim sjajem. Otvorena je mala škrinjica, a na nama iz klapskoga svijeta je da taj dragulj naše klapske tradicije, kulture i identiteta sačuvamo za nove generacije pjevača i ljubitelja klapskoga pjevanja.

Toleranca

Razgovor vodila:
Nina Jevtović

Mislila sam da je on netko nedodirljiv jer za mene on je netko poseban, kao živi svetac koji naše misli pretoči u pjesmu. Ne samo mene, nego i većinu ljudi, njegove pjesme liječe, vesele, opisuju. I zato ćemo pokušati na poseban način razgovarati s njim i predstaviti vam ga u nekom drugom svjetlu. Prvo moramo zahvaliti našim glavnim karikama ovoga intervjua Lidiji Samardžiji i Jadranki Nišević, a onda i Gibi na odvojenom vremenu koje će posvetiti Brodolomcima i drugim manjim ili većim obožavateljima.

Tvoja muzika je jako poznata, izašao je i tvoj album na engleskom jeziku i svi smo već upućeni u detalje o albumu, ali nas zanima kako bi ti sumirao sve vrijeme do sada koje si proveo na sceni!? Ako je to ikako moguće učiniti?

Moram reći da je nemoguće to učiniti. Kad zbrojim svoje 23 godine samostalne karijere i još pet godina prija toga s bandom Osmi putnik, to ne može stati u jedan odgovor. Uvijek sam slijedio sebe. Imao

Ponekad pomislimo da su želje neostvarive... Međutim, treba samo iskreno željeti i vjerovati u njih. Jedan od dokaza je i ovo što ćete upravo pročitati!

Bečići 2011.

sam svoje uspone i padove, pa ponovno uspone i ponovno padove... Nikad se nisam dodvoravao medijima ni ukusu najšire publike. Uvijek sam se

držao zlatnog pravila koje glasi: Svidio bi se mnogima da se nije trudio svidjeti baš svima. Kad sam napisao Cesaricu i doživio uspjeh s njom, nisam

Nina Jevtović i Gibo, Bečići 2013., Photo by Aleksandar Jaredić

htio to ponavljati. Ni kad sam napisao Temperu, nisam pisao novu, nego sam otvorio novu stranicu i slijedio svoju inspiraciju. Nisam rob komercijalnog uspjeha.

Je li uopće opisiv osjećaj kada i na prvim taktovima tvoje muzike osjetiš energiju ljudi koja je tu? Što pomisliš u tom trenutku?

Pomislím da moj život ima smisla jer ja sam muzičar i muzika je dio mene. Ja bih svirao i sebi samome u sobi. I da u zatvoru živim, bio bih muzičar. Ali, nemjerljivo je ljepše kad tu muziku imaš s kime podijeliti. I estetiku i osjećaje koje si uspio stvoriti.

Poznato je da si surađivao s vrhunskim muzičarima, ali i da imaš svoju ekipu, ali kako je to kada iza tebe nisu oni, već netko sasvim drugi? Na primjer kad si gost nekom od kolega, a iza tebe ne stoje ljudi koji znaju iznijeti tvoju energiju i osjećaj pjesme!

Poklon — kotorske krempite

S dočeka Nove godine u Budvi, 2011.

Mogu reći da je nemjerljiv osjećaj kad sviram s ljudima koji su samo naučili svirati pjesme ili s mojim ljudima koji su te pjesme iskreno proživjeli.

Kada ti se rode neki stihovi pjesme, a u tom trenutku nemaš gdje to napisati, što onda radiš? Ako ih se kasnije ne možeš sjetiti, znači li to da možda i ne trebaju biti tu?

Znalo mi se dogoditi. Ali moja je teorija da sve što si zaboravio da je i zaslužno zaboravljeno. No, dogodilo mi se možda dvaput da sam žalio što sam nešto zaboravio jer mi je sinula neka ideja, a netko me nazvao na telefon i poremetio me. Kad muze dođu na prozor, one moraju biti u prvome planu.

Ajmo sada o nekim drugim stvarima. Već nekoliko puta bio si u CG, ali nisi obišao Kotor, Perast... Znamo da

Stadion malih sportova Podgorica

Tivat 2012.

dodeš na kratko, ali možeš li sljedeći put pokušati odvojiti malo vremena za obilazak barem dijela ljepote koju imamo? Mi te očekujemo!

Ja bih to jako volio. Morao bih doći sam i privatno zato što u mojoj ekipi ima više od 15 ljudi, a svi dolazimo iz različitih gradova i ponekad je nemoguće ostvariti da smo i tri dana zajedno na jednome mjestu. No, sam bih rado došao.

Evo u Perastu se već tradicionalno organizira festival klapa na kojem sudjeluje puno hrvatskih klapa, a znamo tko je bio tvoj otac. Možemo li te očekivati jedne godine u posjetu ovome festivalu?

Volio bih sjesti u gledalište i poslušati malo. Ali ne vidim sebe kao člana nekog žirija i slično. S obzirom na moju narav i moje shvaćanje muzike, jako nezahvalno mi je ocjenjivati tuđi rad. Tu ulogu ne bih prihvatio, ali ulogu nekoga tko je došao samo uživati u muzici, to bih volio.

Probao si poznate katorske krempite, crnogorsko vino, nadamo se da si guštao!? Što voliš guštati na primjer dok uživaš u veličkoj vali?

Ja sam Mediteranac po svome rođenju i po svome opredjeljenju tako da mi i ta vrsta hrane i ta vrsta vina odgovaraju. Čak i kad odlazim u sjeverne krajeve, u Englesku ili sje-

vernije, uvijek tražim nekakav mediteranski kafić ili restoran jer to je jednostavno okus koji me čini da se osjećam zdravo.

I za kraj, kako ostvaruješ svoju posebnost? Jesi li svjestan da liječiš ljude svojim versama i notama, a tvoji koncerti djeluju kao psihoterapija?

Drago mi je to čuti, ali morate znati da je i meni to terapija. Ja shvaćam da smo i ja i moja publika kao azilanti u ta tri sata našeg zajedništva na koncertu. Uspjeli smo stvoriti i odnos i estetiku koja je ljepša od stvarnosti. To na mene terapijski djeluje i veliki mi je kompliment kad kažete da tako djelujem na vas kao što vi djelujete na mene.

*PROMOCIJA KNJIGE PJESAMA DUBRAVKE JOVANOVIĆ
„ IZA KOLTRINE“*

Dubravka Jovanović, poetski biser Mediterana

Uvijek je nešto iza. To iza je zapravo taj život koji prolazi i koji Dubravka evocira katkad se sjećajući jednog od rijetkih pjesnika koga ona eksplicitno, izričito spominje, Rilkea.

Piše:
Slavko Mandić

Unesvakidašnjem ambijentu, na taraci jedinstvene palače Radoničić, Instituta za biologiju mora, koja prosto uranja u more kao brod u zvjezdanoj noći koji krstari od obronaka Lovčena pa sve do padina Orjena, održana je polovinom srpnja promocija knjige Dubravke Jovanović „Iza koltrine”.

Prostor koji je ugostio završne scene Čehovljeve kazališne premijere „Na ljetovanju” bio je mali da primi sve one koji su htjeli uživati u poetskoj raznovrsnosti kotorske pjesnikinje i muzičkoj interpretaciji koje su na njezine stihove izveli solistkinja Dragana Bokan i klapa Bokaljski mornari.

Govoreći u Dubravkinom stvaralaštvu, akademik Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti Tonko Maroević, pjesnik, esejist, prevodilac, istraživač suvremene hrvatske umjetnosti, autor niza monografija o hrvatskim slikarima, likovni i književni kritičar rekao je da je oduševljen činjenicom da se poezija nalazi u društvu ovako dobre publike, ovakvog ambijenta između mora, kamena i neba zvjezdana.

„Dubravka je zaslužila ovakav odjek. Ona se srodila s ambijentom odakle je potekla. Ona ga želi sačuvati. Ona ga želi evocirati i želi ga svojim riječima održati. Održati ponos, dostojanstvo, kao što je u naslovu prethodne knjige ‘Na šotani bokeljske otmenosti’ to uspješno uradila.” Maroević je rekao da je bio počašćen kada mu je Dubravka poslala rukopis da posvjedoči kao Mediteranac tu jedinstvenost koju Mediteran uzajamno crpi i prenosi. Podsjetio je da je njegov Hvaranin Hanibal Lucić izmjenjivao poslanice s Lodojkom Paskvalićem i pože-

lio da se ta tradicija i na ovaj način nastavi.

„Meni se čini da Dubravkina poezija nosi element vrlo bogatoga vlastitog leksika. U ovoj knjizi ima nekoliko ciklusa koji se prilično razlikuju. Jedan je lirski dnevnik, izrazito feminilne osjetljivosti, vrlo sentimentalne, drugi je oblik kolektivnoga govora kojim će podijeliti s drugima zadovoljstvo svečanosti, zadovoljstvo življenja u ambijentu koji je sam po sebi svojevrsno umjetničko djelo. Neću biti nepravedna ako Dubravku vezujem za Kotor jer se ona sama vezala za njega na jedan sudbinski način. Ona hoće da njena poezija i njen glas, njen govor i

njena riječ odjekuju. Da imaju rezonancu. Dobiva je u glazbi i doista naš kritički govor ne može konkurirati glazbenoj interpretaciji, premda mi sa svojim, uvjetno rečeno, misaonim formulacijama pokušavamo ući u trag onome što je Dubravka opjevala i što je na to potiče”, navodi Maroević.

On je rekao da je riječ o osobama, figurama, o određenim profilima, o medaljonima ljudi, o situacijama koje su karakteristične za mali grad, za život koji u sebi ima stratificirane slojevite tragove bivšeg, nekadašnjeg života koje svakako treba sačuvati u toj nježnosti, ljepoti, humanosti. To je ono što Dubravku po-

Mašo Čekić

Pjesnikinja potpisuje svoju knjigu

tiče u stvaranju, smatra Maroević, navodeći da je naslov knjige posebno intrigantan. „Iza koltrine je drugi sloj. Ono što je iza. Svaka riječ upućuje na onu riječ iza. Ono što je iza zapravo je značenje te riječi ‘Iza koltrine’ koja je pritom od merla, koja je i sama određena ljepota. Ljepota tih riječi koltrina i merla su već same po sebi jedna fonološka veza i smisaonost. Iza toga se zbiva život. Iza toga se zbiva ono drugo. Iza crkve druga crkva. Uvijek je nešto iza. To iza je zapravo taj život koji prolazi i koji Dubravka evocira katkad se sjećajući jednog od rijetkih pjesnika koga ona eksplicitno, izričito spominje, Rilkea. Rilke je s jedne strane pjesnik maloga života. Ima Dubravka o malom umiranju formulaciju koja mi se silno svidjela upravo zbog toga što je, rekla bi, umiranje po mjeri, odnosno po mjeri ljudi. Rilke je govorio da svaki čovjek treba zapravo zaslužiti vlastitu smrt. Da svaka smrt mora biti individualizirana. Naprosto hoću reći u malom gradu, malome mjestu dugog trajanja, kao što je izrazito Kotor, meni se čini da i umiranje i ta melankolična

komponenta dobiva svoju ljepotu. Mislim da stvari, kad ne bi bile prolazne, ne bi bile dostojne poezije. A upravo zato što su prolazne Dubravka ih na neki način nastoji sačuvati, zaustaviti, fiksirati u nekom trenutku njezinog apogea, njezine maksimalne ljepote. Osim te ljepote objektivnog svijeta u kojemu je Dubravka odrasla, postoji naravno i njezina sposobnost da učini da riječ sjaji, da dobiva drugu dimenziju. Tu je naravno i jedan stanoviti, jedan suzdržani, ali vrlo specifični erotizam. Ja ga pronalazim u stihovima prkosa meni vrlo zanimljive formulacije i to ću baš citirati:

Samotinedamsvomoresskože
ne dam zrak bure ispod pazuha.

To povezivanje elementa svijeta, tj. mora i zraka s vlastitim tijelom, pazuhom i kožom čini mi se da je isto tako jedan oblik senzualnosti. Jedan oblik pronicanja primanja svijeta svim osjetilima. To mi se čini važno. To je poetska otvorenost koja omogućava bolje razumijevanje cjeline svijeta. Bez toga njeno pisanje bi izgubilo jednu također jako važnu komponentu. Veliki broj pje-

sama ne odnosi se na takve situacije, ali ona kaže ‘tužne pjesme lako pišem’. Čini mi se da je u poeziji Dubravke Jovanović vrlo jasna komponenta empatije, dakle življenja s drugima.

Ugrađujući Dubravku Jovanović u kulturu grada i u naciju u kojoj djeluje i državu koju na svoj način predstavlja čini mi se da u toj slojevitosti ima jedno važno mjesto koje mi iz drugih sredina prepoznamo. Eto, u tom smislu moje svjedočanstvo ima i taj karakter. Zato sam rado prihvatio da budem recenzent i pisac jednog teksta u kome sam pokušao istaknuti neke vrline i neke specifičnosti slojevitosti poezije Dubravke Jovanović.

Pjesme koje se pjevaju su njena treća ili četvrta, reklo bi se, inkarnacija. Njezina raznolikost je tolika da ona može pisati i nešto slično šansoni. Nešto što zahtijeva ili nudi glazbi da se na to nadogradi. Mislim da je i to izvršavanje jedne obveze. Pjesnik ima i svoje dugeve prema sredini. Ako pjesnikinja može svojoj sredini ponuditi znakove koji se mogu pjesmom i opjevati, mislim da je izvršila jednu također važnu ulogu. Dubravka je u tome u potpunosti uspjela. I ne samo u tome. Ona je zaista poput poetskog bisera koji se izbrušio”, rekao je akademik Maroević.

Govoreći o stvaralaštvu Dubravke Jovanović, novinar i publicist Slavko Mandić rekao je da je valjda prirodno da u ambijentu jedinstvene ljepote i izvanvremenske mistike kojom se Kotor prosto pod kožu uvukao onima koji maštaju stvarnost i razgalio im unutrašnje nemire, da se razigra stvaranje slobodno, neometano i strastveno, da se drhtavi osjeti raspomame u eksploziji narastajuće plime koja udara snažno na površinu i daje taj toliko potreban poticaj.

Slavko Mandić, Dubravka Jovanović i Tonko Maroević

„U takvom nebosklonu pogledala je Dubravka Jovanović i ugledala zvijezde kako briljantno kolo vode nad mistikom koja se pretvara u čaroliju pa u venu pjesničku uleti munjom tražeći sigurnost u poetskom krilu.

Zato je valjda njen unutrašnji trepet, kazao bih, hiperaktivan od samog rođenja.

Ona će na senzibilan način, s puno estetske blagonaklonosti prema stihu izraziti emotivnu uznemirenost susrećući se s ljubavnim nesigurnostima ili onima kada je uvjerenje jače izraženo u njenu korist, kada drhte čula i klecaju koljena.

Redaju se u knjizi pjesma za pjesmom, porukom osvita ljubavnog, uvijek s nadom. Nikada suton i nikada siva izmaglica koja ka dnu vuče. U njenim slikama je veseo kolur. I kada tuguje, pokazat će da

preskače međe oivičene patetikom i onom, kod pjesnika ne rijetkom, potrebom da zaplače jer je duši lakše. A nije, kazat će Dubravka, jer je bol njeno vlasništvo nad kojim nitko do nje same nema pravo.

Dubravka Jovanović jedinstvena je u Crnoj Gori po izrazu koji plamti poput ognja pod sočnim sačom u kome se vare običaji i užanse, bokeške naravi i čakule pod oškrinutim pergulama, pjesme negdanje na pjacama i pjacetama staroga Kotora. Dubravka je potonji bastion naumu da jezik Boke ne utihne ispred novotarija koja bi da ustroje jezik i učine ga uniformnim, da nestane ljepota riječi ovdašnje i zađe polako iza pestingradske legende. Neće dok je Dubravkinog pera koje zbori o starim meštrima, o lavanderama, kafani Dojmi, pucama i pontapetima, fjokama, kolurima, bjondama,

šinjorama i šinjinama, šufigecama, šotanama, bagulinima, ventulama, lumbrelinima, kolarinima, maninama, merlama“, rekao je Mandić.

Stihove je s posebnim nadahnućem, što je pridonijelo ukupnoj atmosferi, kazivao novinar i publicist Mašo Čekić, a muzičkom notom klapa Bokeljski mornari i solistica Dragana Boka.

Večer su šarmantno vodili Karolina Radulović i Branislav Knezović, novinari Skala radija.

Knjiga je izašla u izdanju Skala radija.

Ovogodišnje *Silo* je, za razliku od prijašnjih osam, trajalo dva dana. To je omogućilo društvima koja su nastupala da se u dva ili tri nastupa bolje predstave ljubuškoj publici, a ujedno pružilo gledateljima

VESNA ŠOJAT, SLIKARICA BOKELJSKOGA
KAMENA, ZALJUBLJENIK BOKE I PRČANJA

Bokelji u Hrvatskoj

Razgovor vodio:
Željko Brguljan

Okružena uspomenama, ispunjena sjećanjima, Vesna Šojat provodi dane uživajući u kamenim vrletima nad Dobrotom, čestim motivima njezina likovnoga opusa. Promatra bokeljski kameni amfiteatar koji se proteže širokim horizontom pred njezinom taracom nad morem, uvijek isti motiv koji od rane zore, prije izlaska sunca, do prvog sumraka poprima tisućica. Potomak je obitelji koja je u nekoliko generacija davala materijalne i duhovne priloge ovome drevnome bokeljskom mjestu. I u obližnjoj monumentalnoj župnoj crkvi, djelu mletačkog arhitekta Bernardina Maccaruzzija, čiju stotu obljetnicu posvećenja slavimo ove godine, nalazimo potvrdu za to – krstionicu oslikanu freskama slikara Mila Milunovića, donaciju djeda i bake, Milana i Jelke Šojat. Vesnini su roditelji, akademski slikari, Antun Šojat i Melita Bošnjak dali sasvim drukčiji prilog, podigli su Prčanju i Boki trajni spomenik, ostavivši za sobom sjajne opuse posvećene ovome magičnom Zaljevu te tako ostavili najcje-

lovitije slikarske vizije Boke kotorske. Na taraci obiteljske kuće Šojatovih na Prčanju sa slikaricom je razgovarao Željko Brguljan.

Ž. B.: Gospodo Šojat, svake godine vraćate se u Boku, boraveći nekoliko mjeseci u roditeljskoj kući na Prčanju. Što za Vas znači ovaj veličanstveni bokeljski kameni amfiteatar i uopće Prčanj i Boka?

V. Š.: Iako sam rođena i odrastala u Zagrebu, Boka je oduvijek za mene bila zavičaj. Ljubav prema njoj prenijeli su mi, prije svega, moji roditelji – otac, koji je rođenjem Prčanjanin i majka, koja je tu našla svoj odabrani krajolik i slikarski motiv. Prčanj je za nas bilo mjesto emocijama bogatoga života i obiteljskoga kontinuiteta, a predmet divljenja i, mogla bih reći, obožavanja, bio je srebrni, patinom oplemenjeni Kotor. Sve smo voljeli – ulice i raster grada u kojem smo se uvijek mogli izgubiti, sve specifičnosti koje su ga odvajale od drugih sličnih gradova, npr. Dubrovnika, a iznad svega zidine. One su i danas za mene prisposoba

fuge, a njihova svrsishodnost utjelovljenje razuma. Pokušala sam svojim načinom, svojim slikarskim strukturalnim pristupom, dočarati viđenje Bogom danog pejzaža i svega što on sa sobom nosi – od estetskoga doživljaja do razumijevanja svijeta. Na žalost, i Boka i oprani i šareni Kotor danas su drukčiji.

Ž. B.: Tijekom godine, dok borite u Vašem zagrebačkom domu, sustiže li Vas nostalgija za Bokom. Potiču li Vas promjene koje su u posljednje vrijeme zadesile Boku da prizivate slike ovoga bajkovitog Zaljeva kakav je nekad bio?

V. Š.: Jedan sam od mnogih nostalgičara nekadašnje Boke. Od kućnih regula, mira i tišine pa do uzbudljivog isplovljavanja barkom u neveliki zaljev, ali koji je značio univerzum, sve je bio privilegij. U svim životnim teškoćama, kao utjeha, postojalo je to. Istina je da s moje terase imam široki pogled na kotorski zaljev, na zid brda na kojem sam učila raspoznavati oblike, svjetla i tonove boja, mijene i atmosferu, volumene i strukture. Danas,

Kuća obitelji Šojat na Prčanju 1927.

međutim, pogled mi se zadržava samo na određenim vizurama, izbjegavam vidjeti poremećeni ritam starih mjesta uz more i sve ono novo, a neusklađeno izgrađeno u Boki.

Ž. B.: Kada je Boka u pitanju, žalite li za nečim u prošlosti, propuštenim? I čega se, iz vremena Vaših mladenačkih ljetnih boravaka u Boki, s posebnim zadovoljstvom sjećate?

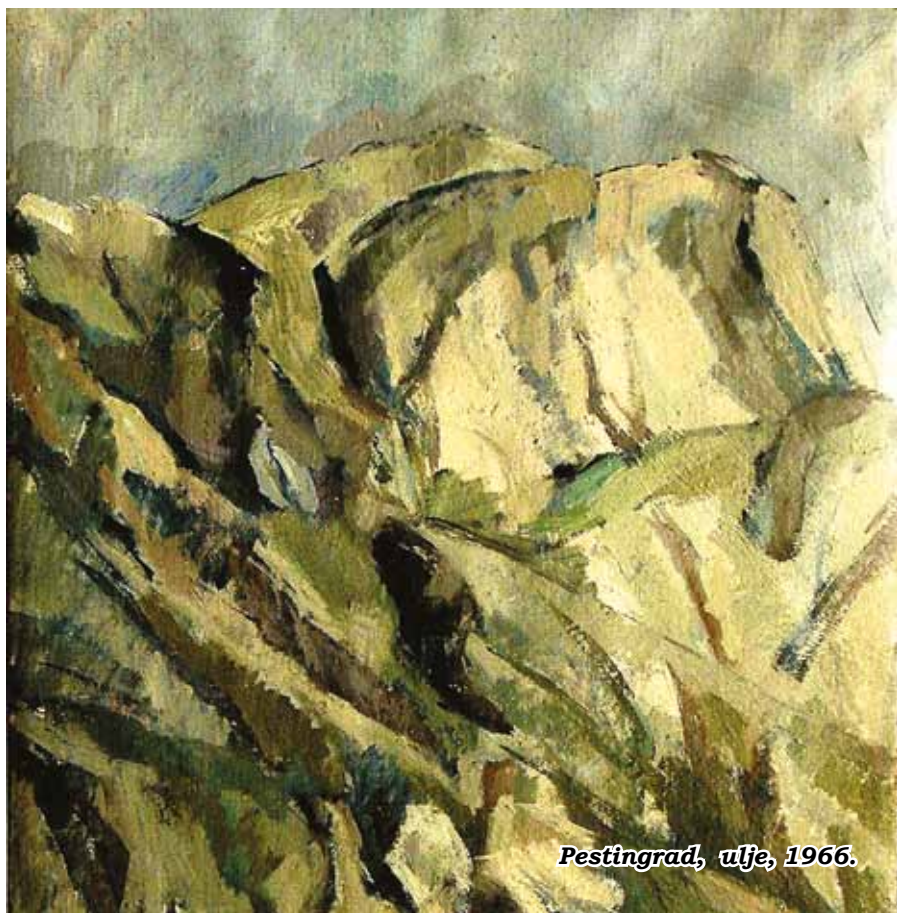
V. Š.: Žalim što u mladosti čovjek ne shvaća sve vrijednosti, zaboravlja toliko toga. Još više žalim što tehničke mogućnosti tada nisu bile bolje – strašno je s kakvih fotografija danas zazivamo svoje uspomene. Ali ostaje vječno sjećanje na prozirno more, na barku sklonjenu u mandrač ispod crkvice na Verigama, na cjelodnevne izlete na pu-

sti školj, na suton s pogledom prema zalasku sunca te na večernje povratke, često uzburkanim morem, prema Prčanju. Približavanje kraju značilo je prijelaz u novi svijet, nešto sasvim drukčije, a na takvom iskustvu doživljavanja različitosti svjetova i danas zavidim ribarima. Sjećam se velike količine karola, vrša i parangala koje smo stalno koristili, svog ponosa zbog vještine upravljanja barkom, te često samotnog plutanja na otvorenome. Ili brze vožnje do sredine kanala neposredno prije početka neverina u nastojanju da uhvatimo pogled na tu prijeteću ljepotu.

Ž. B.: Rođeni ste u Zagrebu, gdje ste i postigli svoje formalno obrazovanje. Kako ste se odlučili, nakon završene Akademije, slikati boljeljski kamen – je li to bila

Vaša duboko promišljena odluka ili se motiv nametnuo sam po sebi?

V. Š.: Poslije gimnazije, Akademiju likovnih umjetnosti završila sam u Zagrebu 1968. Moji roditelji diplomirali su na istoj akademiji 1939. godine. Nakon diplome moj slikarski put bio je određen – jedina materija koju sam ikad željela slikati bio je kamen. Slikala sam brda, kotorske zidine, građevine ili interijere. Voljela sam zidove, stupove, svodove, kupole i apside, kontrafore i portale – samo da su kameni. I, paradoksalno, monolitni. A istodobno ne špilje, iako sam u nekima bila, npr. u Altamiri, u Španjolskoj. Jedan od mojih svojedobnih motiva bila je katedrala u Chartresu, veličanstveno zdanje, koje je pridonijelo mome razumijevanju konstrukcije i monumentalnosti.

Pestingrad, ulje, 1966.

Brdo, gvaš, 1976.

Ž. B.: Vratimo se vašim bokeljskim korijenima. Roditelji Vašeg oca živjeli su na Prčanju, Vi, pak, sa svojim roditeljima u Zagrebu. Dio djetinjstva proveli ste na putovanjima između rodno-ga grada i obožavanoga zavičaja?

V. Š.: Baka po ocu mi je Prčanjanka, a djed je kao mladi građevinski poduzetnik došao početkom XX. stoljeća u Boku. Otac mi je već kao dijete od šest godina počeo školovanje kod franjevacu u Seminarium leoninum u Kotoru, a kasnije nastavio po drugim sjemeništima u Bosni i Hercegovini. Njegova putovanja bila su iskustvo koje je i mene obilježilo – Boka je bila daleko, u mom djetinjstvu uvjeti putovanja bili su loši i teški, ali nakon napora slijedila je nagrada – neopisivo ushićenje ulaska u Boku brodom, polako i svečano. Nezaboravan je ulazak noću, po mjesecini, uz spomen na galijske jedrenjake i verige. Zamisljali smo doživljaj pomoraca koji bi noću uplovili u Boku te u zoru ugledali brda oko sebe. Brod kojim smo najčešće plovili od Splita ili Šibenika, katkada od Rijeke, stizao je u Kotor oko podneva. Dočekivao bi nas, prema dogovoru, šjor Mičo te nas barkom, na vesla, prevezio do Prčanja.

Ž. B.: Veliki dio Vašega slikarskog opusa čine slike s motivima kotorskih zidina, stijena, utvrda. Vaš je otac cijeli svoj opus posvetio zavičaju, ali zanimljivo je da i u opusu Vaše majke, rođene Zagrepčanke, prevladavaju bokeljski motivi. Čime Vas je to Boka privukla, začarala da je motivski nikada niste mogli napustiti?

V. Š.: Boka u određenim osvjetljenjima, pred kišu i oluju, u jesen i zimi – to je za nas

bio iskonski pejzaž koji nismo mogli napustiti. Ne mogu zaboraviti moj prvi susret s nabujalim vodama kojih ljeti nema, nepojmljive mijene boje brda, magle ili, pak, oštru čistoću pogleda. Sve je to bilo dio motiva koji je dodavao značenju slikanja. Tamna paleta mog oca pogodovala je izražaju njegovog doživljaja bokeških sutona, dok je moja majka mediteranski karakter pejzaža dočaravala konstruktivizmom i intenzivnim koloritom. Moj pristup je manje određen motivom, dominantna je zaokupljenost kompozicijom masa i struktura.

Ž. B.: U Boki Vašeg djetinjstva postojali su kruti običaji, užance, ali bilo je i puno duha, humora i oridinala.

Gospa od škrpjela, ulje, 1976.

Unutrašnjost crkve, ulje, 1983.

Stupovi, ulje, 1984.

Ima li, u tom smislu, nečega čega se posebno sjećate?

V. Š.: U mojoj mladosti i te kako su se poštovali određeni običaji – neki su mi danas pomalo smiješni - na primjer kad bismo moja prija-

Zidine Kotora, ulje, 1987.

teljica Boženka i ja prigodom večernjih šetnji pozdravljale ponte, a iz mraka bi se redovito čuo odzdrav. Često smo citirali stare Prčanjane i njihov način izražavanja kojeg se danas ponekad prisjećam, a jednako tako i erudicije i širokog obrazovanja pojedinih mještana.

Motiv iz Kotora, ulje, 1992.

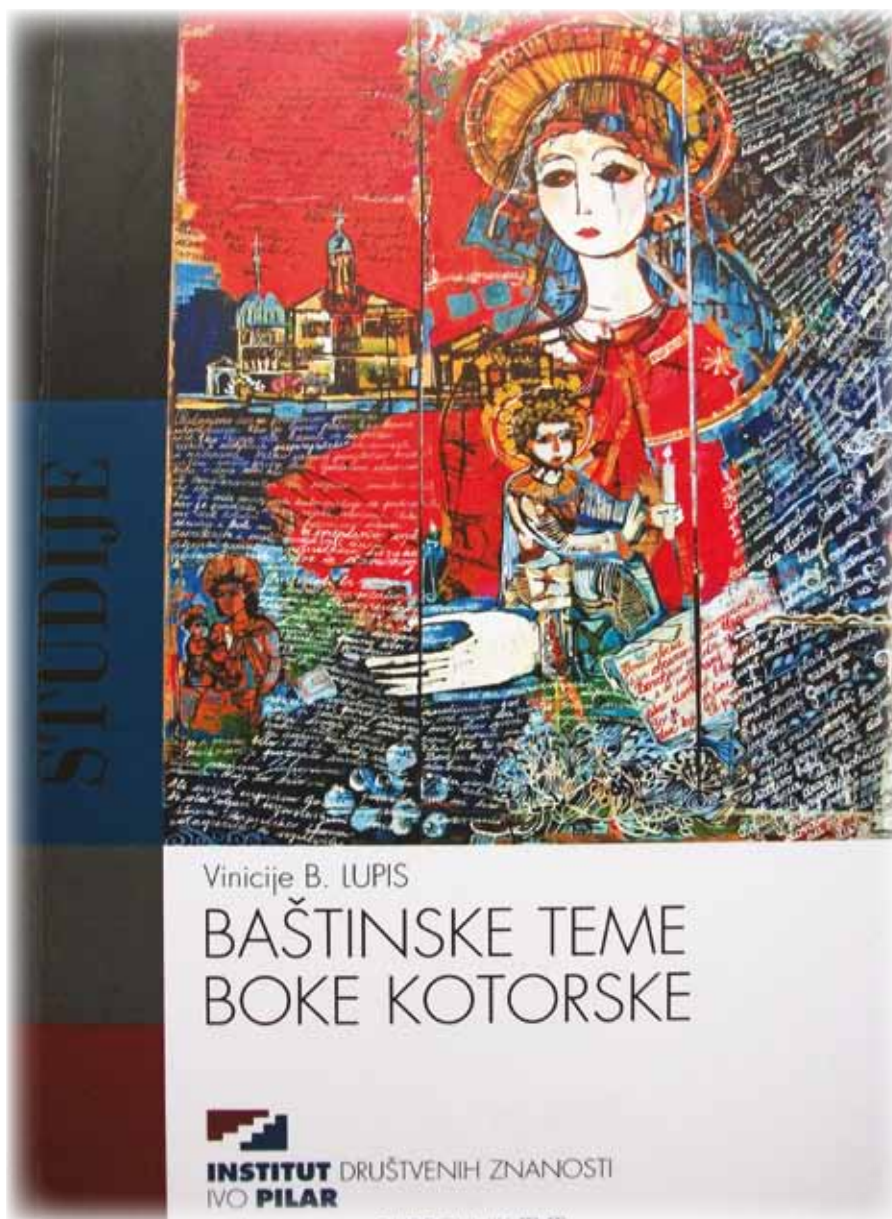
OSVRT NA KNJIGU „BAŠTINSKE TEME BOKE KOTORSKE“
AUTORA VINICIJA B. LUPISA

Bogata škrinja bokeljskih darova

U njoj nalazimo izabrane znanstvene radove, eseje i oglede u kojima Lupis na zanimljiv način, osebujnim stilom obrađuje tematski vrlo široko područje kulturne baštine Boke kotorske s naglaskom na baštinu hrvatske autohtone zajednice u Crnoj Gori.

Priredio:
Željko Brguljan

Na otoku Gospe od Škrpjela 22. srpnja ove godine prezentirana je nova knjiga dr. sc. Vinicija B. Lupisa, istraživača i pisca, koji se uz temeljito proučavanje baštine dubrovačke regije

nemalo posvećuje istraživanju i kulturne baštine susjedne Boke kotorske, do koje mu dosežu i obiteljski korijeni. Vinicije Lupis nastavlja niz istaknutih hrvatskih znanstvenika poput Krune Prijatelja, Cvite Fiskovića, Radoslava Tomića i dr. koji su svojim studijama povijesno-umjetničke baštine primorskih regija Hr-

vatske pridruživali i doprinose susjedne bokokotorske regije.

Nakon što su okićene peraške barke, predvođene mjesnim župnikom, u preko pola tisućljeća staroj tradiciji doveslale do Školja i uz njega spustile kamenje kako bi ponovno ojačali ovaj sveti otok stoljetno zavjete bokaških pomoraca, u crkvi Škrpjelske

Gospe okupljenim je štovateljima Boke i njezine bogate kulturne baštine prezentirana knjiga Vinicija B. Lupisa *Baštinske teme Boke kotorske* u izdanju Instituta društvenih znanosti Ivo Pilar – Područnog centra Dubrovnik i Izdavačke kuće „Gospa od Škrpjela“ iz Perasta. Okupljene je u ime izdavača pozdravio te predstavio autora i knjigu upravitelj Svetišta, peraški župnik i opat sv. Jurja mons. Srećko Majić, istinski čuvar peraške povijesti i neumorni promicatelj njezine kršćanske i kulturne tradicije. Zatim je o knjizi govorio dr. sc. Branko Matulić s Filozofskoga fakulteta u Splitu koji je, među ostalim, istaknuo: „U knjizi *Baštinske teme Boke kotorske* u različitim se tematskim cjelinama, istančanim stilom i dojmljivom erudicijom, prezentiraju probrani samostalni znanstveni članci, studije, osvrti i eseji povijesnog, povijesno-umjetničkog, relikviološkog, martirološkog i književnog karaktera, koji međusobno konvergiraju u interdisciplinarnu kulturološku studiju kojoj je zadaća ne tek zahvaćati, nego i bistriti u dubokom i neiscrpnom, ali i dobrano zatravljenom bazenu hrvatskoga povijesnog i kulturnog naslijeđa Boke kotorske.“ Na kraju je sam autor govorio o sadržajima knjige s naglaskom na novoistraženim povijesnim i kulturnim vezama Boke kotorske s dubrovačkom regijom te je zahvalio izdavačima i svima koji podržavaju njegov rad.

Knjiga *Baštinske teme Boke kotorske* predstavlja bogatu škrinju bokeljskih darova koju nam je autor nakon dva desetljeća sustavnog istraživanja podario. U njoj nalazimo izabrane znanstvene radove, eseje i ogleda u kojima Lupis na zanimljiv način, osebnim stilom obrađuje tematski vrlo široko područje kulturne

Otočić Gospa od Škrpjela i njen župnik don Srećko Marić

baštine Boke kotorske s naglaskom na baštinu hrvatske autohtone zajednice u Crnoj Gori. Teme koje autor obrađuje možemo svrstati u povijesne, povijesno-umjetničke, književne i relikviološke cjeline, a uz to se bavi i graditeljskom baštinom, ponajviše sakralnom. Teško bi bilo i nabrojiti, a kamoli se osvrnuti na sve tekstove ove knjige koja je važna svakom proučavatelju i ljubitelju bokeljske baštine, ali ipak bismo istaknuli nekoliko radova.

Prije svega tu je književno-povijesna studija o zbirci kotorskoga baroknog pjesnika Ivana Bolice Kokoljića *Pohodjenje crkava koje su u Kotoru od Bratstava sv. Križa, i prvom svetom Križu*, a rukopis, njegova dosad nepoznata djela, Lupis je pronašao u arhivu korčulanske obitelji Arneri. Prepisala ga je i preseljenjem ponijela na Korčulu u svojoj doti 1695. Franica (Franceschina) Bisanti, djevojka iz ugledne kotorske plemićke obitelji, prigodom udaje za tamošnjeg plemića Rafaela Arnerija. Lupis analizira i valorizira rukopisne pjesme I. Bolice Kokoljića koje su posebno važne za poznavanje jezika u Kotoru u drugoj polovici 17. stoljeća s obzirom na to da su pisane na hrvatskome jeziku.

Drugo zanimljivo Lupisovo otkriće, koje je rezultiralo objavljivanjem također književno-povijesnoga rada *O nepoznatoj pjesmi o bokeljskom jedrenjaku*, pronalazak je pjesme o jedrenjaku „Pirro S” u arhivu plemićke obitelji Ostojić u Blatu na Korčuli. Pjesma je primjer hrvatske pučke književnosti 19. stoljeća, a nastala je 1861. prigodom porinuća prćanjskoga jedrenjaka „Pirro S”, izgrađenog na Korčuli. Autor analizira pjesmu u kontekstu tradicije stvaranja pučkih prigodnih pjesama, uspoređujući je sa sličnim radovima ma-

S promocije

ritimne tematike. Već utvrđene veze između otoka Korčule i Bokokotorskog zaljeva autor neupitno učvršćuje podacima o djelovanju biskupa Marka Kalogjere, rođenog Blačanina koji je od 1856. do 1866. bio na čelu Kotorske biskupije, te drugim poveznicama i doprinosima u radu naslovljenom *Kulturne i povijesne veze Blata i Boke kotorske*.

Posebna su poglavlja *Kult i štovanje sv. Petilovrijevnaca u Dubrovniku i Kotoru*, u kojemu autor obrađuje kult bokokotorskih mučenika Petra, Andrije i Lovrijevnaca, kao jedinstveni hagiografski i kulturološki fenomen dubrovačkog i kotorskog srednjovjekovlja, *Povijesna i sakralna baština crkve Male Gospe u Gornjoj Lastvi*, autorov prilog poznavanju jednog dosad neistraženog i malo znanog svetišta te *Sakralna baština franjevačkog samostana sv. Klare u Kotoru* u kojem autor služeći se arhivskom građom i sačuvanim inventarom, posebno umjetninama, nastoji rekonstruirati likovne i duhovne utjecaje te dati njihovu valorizaciju u sklopu sagledavanja nacional-

ne cjelovitosti kulturne baštine i povijesnog naslijeđa.

Nižu se tekstovi: *Marin Gosti – darovatelj dvaju moćnika kotorskoj prvostolnici tijekom prve polovine XV. stoljeća, Raspelo iz crkve sv. Marije od Rijeke, Kipovi sv. Vinka Ferrerskog i Gospe Snježne iz Škaljara te Gospe od Milosti ispred Tivta, Raspelo pripisano Jurju Petroviću iz crkve sv. Eustahija (Stasija) u Dobroti ili novi Fulgencije Bakotić?, Bokeljski Ritzos, Nepoznata grafika s prikazom Gospe od Skrpjela...*, koji jasno govore o Lupisovu izboru tema kojima autor daje veliki doprinos u istraživanju i publiciranju bogate sakralne baštine Boke kotorske.

Na kraju nam preostaje da čestitamo autoru s uvjerenjem da će knjiga Vinicija B. Lupisa *Baštinske teme Boke kotorske* zauzeti važno mjesto u bogatoj knjižnici s literaturom o Boki kotorskoj, a uvjereni smo da će nas autor i ubuduće obrađivati novim radovima bokeljske tematike, kao i vrijednima otkrićima iz dosad neistraženog fundusa baštine Boke kotorske.

Jubilarni blagdan Male Gospe

Nakon 124 godine, koliko je prošlo od početka gradnje, crkvu je svečano posvetio 8. rujna 1913., na blagdan Rođenja Marijinog, kotorski biskup Frano Uccellini-Tice, u nazočnosti svih mještana i uglednih gostiju

Piše:
Željko Brguljan

Dana 8. rujna 2013. na blagdan Male Gospe proslavit ćemo stotu obljetnicu posvećenja nove prčanjske župne crkve Rođenja Blažene Djevice Marije. Točno prije stotinu godina ispunio se san nekadašnjih Prčanjana koji su generacijama, dulje od jednog stoljeća, ulagali veliki trud i nesebično, često i preko svojih mogućnosti donirali sredstva kako bi se započeta gradnja i dovršila.

Nakon gospodarskog i kulturnog uzleta u 18. st. Prčanjani su odlučili sagraditi novu župnu crkvu, veću od dotadašnje, na novoj lokaciji pokraj mora, u središtu novoga prčanjskog naselja. Naime, srednjovjekovni Prčanj nalazio se na padinama brda Vrmac, podalje od mora, a ta-

kođer i župna crkva Rođenja Blažene Djevice Marije, među pukom poznata kao Mala Gospa, o kojoj prvi sačuvani zapis datira iz 1326. godine. Crkva je dograđivana i pregrađivana u drugoj polovini 17. stoljeća. Posljednji zahvat na njoj učinjen je 1740. kada je dograđena osmerokutna kapela s kupolom. No, kako se novo prčanjsko naselje, u skladu s uspinjanjem mjesta među pomorska središta Boke, formiralo duž morske obale, stara župna crkva postala je nedostupna, pogotovo starijim i slabije pokretnim mještanima. To je bio jedan od glavnih razloga za odluku Prčanjana da se prihvate nove gradnje.

Gradnju nove prčanjske župne crkve Rođenja Marijinog

(poznate i kao Bogorodičin hram) odobrio je posljednji mletački dužd Lodovico Manin 2. siječnja 1789. godine. Vijeće se odlučilo za gradnju prema izvornome projektu mletačkog arhitekta Bernardina Maccaruzzija (Venecija, 1728. – 1798.), Massarijeva učenika i sljedbenika, predstavnika kasnoga baroka u Veneciji gdje je pretežno razvijao svoju djelatnost. Radovi na izgradnji započeti su 5. svibnja 1789. gradnjom potpornoga zida koji je dovršen za sedam mjeseci. Gradnja se nastavlja nakon svečanog utemeljenja crkve 22. travnja 1790. Građena je korčulanskim kamenom, a starješina franjevačkog samostana na otoku Badiji kraj Korčule osobno je, zastupajući intere-

se prčanjske općine, brinuo o kvaliteti otpremljenog kamena. Prvi izvođač projekta, u razdoblju 1789. – 1791., Dominik Trevisan, bio je otpušten i sudski gonjen zbog odstupanja od projektnih nacрта temelja crkve. Naslijedio ga je Antonio Costa, no ni on nije upravljao gradnjom osobito dugo jer je već 18. siječnja 1796. poginuo, prilikom pada svoda u župnoj crkvi sv. Petra i Pavla u Risnu gdje je nadgledao radove. Zatim je upravljanje gradnjom preuzeo Iseppo Ferro iz Pirana, koji je vodio radove do kraja 1806. godine. Do te godine dovršen je prvi arhitektonski red. Gradnja je nakon 1807. tekla otežano zbog političkih previranja i promjena vlasti, a zatim je dolaskom Francuza i prekinuta. Sređivanjem političkih prilika i oporavkom propalog pomorstva radovi su, nakon prekida od 60 godina, nastavljani u studenome 1867. zahvaljujući nastojanjima tadašnjega mjesnog župnika don Nika Lazarija. Sredstva za nastavak gradnje osigurana su donacijama i ostavštinama Prčanjana, kako onih koji su živjeli u zavičaju tako i onih naseljenih po svijetu (u Veneciji, Trstu, Carigradu i drugdje), ali i priložima carskih i crkvenih uglednika, ponajprije austrijskoga cara Franje Josipa I. i đakovačkoga biskupa Josipa Jurja Strossmayera.

Nakon obnove radova, od 1867. gradnjom je upravljao protomajstor Ivo Jeričević, Korčulanin rođen u Zadru, a nakon njegove smrti, od 1870. radove vodi graditelj Antonio Meneghello, podrijetlom iz okolice Padove, naseljen u Kotoru. Iz Veneta su dolazili i klesarski majstori specijalizirani za pojedine obrade pa

Pogled na novu župnu crkvu nakon završetka radova 1913.

tako i Mlečanin Antonio Spiera koji je već bio angažiran na restauraciji pročelja bazilike sv. Marka u Veneciji, a na prčanjskoj crkvi radio je od 1870. pa do svoje smrti 1881. godine. Neki od talijanskih klesarskih majstora prije angažmana na Prčanju radili su na gradnji katedrale sv. Petra u Đakovu.

Drugi arhitektonski red dovršen je 1875., a iste godine gradilište posjećuje, prigodom obilaska Dalmacije, austrijski car i ugarsko-hrvatski kralj Franjo Josip I. Prema svjedočenju suvremenika, car je bio impresioniran veličanstvenom arhitekturom građevine te je izrazio mišljenje da bi ova crkva mogla dostojno stajati i u

Pogled na crkvu Rođenja Marijinog danas

Beču. Tom prilikom odobrio je novčanu pomoć carskoga dvora kojom je tijekom 1885. i 1886. godine podignuta kupola. U tom razdoblju župom je upravljao mons. Frano Florio, tajni komornik pape Lava XIII. Na Meneghelllov prijedlog odstupilo se od prvobitnoga Maccaruzzijevog nacrtu kupole kako bi se ona uskladila s okolišem crkve, a korekcije su izvršili nadzorni inženjeri dr. Bortolazzi i dr. Slade.

Nakon izgradnje kupole došlo je do ponovnog prekida radova zbog nedostatka sredstava uzrokovanog propašću prčanjske flote jedrenjaka. No, zalaganjem kotorskog biskupa Frana Uccellinija-Tice te prčanjskoga župnika don Bernarda Lazarija, uz teška odricanja svih mještana, dovršeni su svi preostali radovi između 1905. i 1909. godine, a crkva je otvorena svečanom misom 8. prosinca 1909. koju

je predvodio zaslužni prčanjski župnik don Cezar Gjurović.

Monumentalnu skalinadu, prema projektu arhitekta Milana Karlovca, izveo je češki graditelj Josip Večernik, a dovršena je 1913. kada je postavljena i lijepa balustrada. Tada je na račvalištu stubišta postavljena velika niša sa zabatom koji podržavaju dva polupilastra, također prema projektu M. Karlovca, a u njoj se pod školjkastim svodom nalazi kip Isusa kao učitelja. U podnožju niše iste je godine, u povodu 1600-te obljetnice Milanskog edikta kojim je označen kraj vjerskih progona u Rimskom Carstvu, postavljena mramorna ploča s natpisom koji podsjeća na taj događaj.

Nakon 124 godine, koliko je prošlo od početka gradnje, crkvu je svečano posvetio 8. rujna 1913., na blagdan Rođenja Marijinog, kotorski biskup Frano Uccellini-Tice, u nazočnosti svih mještana i uglednih gostiju. Kasnije je postavljena u crkvi, lijevo od glavnoga ulaza, ploča s natpisom na latinskome jeziku koja donosi podatke o početku i završetku gradnje te posvećenju crkve, ističe ime arhitekta i osoba uz čiju je pomoć i zasluge dovršena gradnja te požrtvornost pobožnih Prčanjana. A natpis na mramornoj ploči nad glavnim portalom: D. O. M.// DEIPARAE VIRGINI NEONATAE// COMMVNITAS PERZANEI// MERCATORES ET NAVITAE// MDCCCII, podsjeća nas da je crkva dar prčanjskih pomoraca i trgovaca Majci Božjoj te da je bilo planirano dovršiti je 1802. godine.

Nakon završetka Prvoga svjetskog rata, 1918. izgrađena je sakristija prema izvornom projektu, a sredstva za to pribavljena su unovčenim dragocjenostima koje su resile

ikonu Bogorodice. Sakristija je popločana 1964. mramornim pločama s baze glavnoga oltara u staroj župnoj crkvi. Nasuprot sakristiji, simetrično u odnosu na os glavnoga broda, bila je predviđena izgradnja galerijskoga prostora u kojemu bi bio smješten onaj dio župne zbirke koji nije izložen u sadašnjim prostorima crkve. Budući da su se sačuvali izvorni nacrti, moguće je da se i taj posljednji nedovršeni dio ove veličanstvene župne crkve u budućnosti realizira. Predvorje crkve popločano je između 1921. i 1923. godine, a ograđeno je balustradom od korčulanskoga kamena.

Nakon što je u novu prčanj-sku crkvu prenesen inventar stare župne crkve, kontinuirano je opremana novim umjetninama koje su u najvećem broju darovale prčanjske obitelji. Zaslužni prčanjski župnik don Niko Luković poticao je prčanjske obitelji na donacije umjetničkih djela iz njihovih stoljetnih domova, a isto tako uspostavljao kontakte s ondašnjim priznatim, ali i mladim umjetnicima te od njih naručivao ili dobivao na poklon značajna djela – freske, oltarske pale, slike, kipove, reljefe i druge umjetničke predmete. Zahvaljujući svom obrazovanju i razvijenom estetskom osjećaju don Niko je spremno prihvaćao nove umjetničke izričaje te je s iznimnom motiviranošću uspostavio vremenski kontinuitet zbirke obogativši već impozantnu crkvenu pinakoteku umjetničkim djelima kasnijeg razdoblja, sve do kraja 60-ih godina 20. stoljeća kad nas je napustio. No zbirka se i u naše vrijeme dopunjuje vrijednim donacijama.

I danas, kada proslavljamo stotu godišnjicu posvećenja, nova župna crkva Rođenja Marijinog ostaje primjerom vjere, domoljublja i ustrajno-

Prčanj sa Župnom crkvom Rođenja Marijinog

sti starih Prčanjana koji su s velikim žarom, uz mnoge žrtve i odricanja, nakon više od jednog stoljeća od početka gradnje, dovršili svoje veličanstveno djelo. Veličina pothvata gradnje prčanjskoga Marijinog svetišta ogleda se i u činjenici da je Prčanj 1871. godine, u jeku radova na drugom arhitektonskom redu crkve, imao samo 884 stanovnika. Iako je od početka gradnje do otvaranja i posvećenja cr-

kve proteklo 124 godine, sami radovi su, osim prekida zbog ratnih opasnosti i nedostatka sredstava, trajali 40 godina. Od postavljanja temelja do 1914. potrošeno je pola milijuna zlatnih dukata, a 82% tog iznosa prilozi su samih Prčanjana. Stoga zaslužuju divljenje i naša nastojanja da se ovo veliko djelo naših časnih predaka sačuva.

BLAGOSLOV KATEDRALNIH ZVONA SVETOG PETRA

U subotu, 29. lipnja, na blagdan sv. Petra ispred istoimene novosagrađene konkatedrale u novome dijelu Bara održana je sveta misa uz svečani blagoslov katedralnih vrata, zvonika i zvona.

Svetu misu predvodio je barski nadbiskup mons. Zef Gashi uz koncelebraciju biskupa Luciana Agostinija te nekoliko svećenika Barske nadbiskupije i susjednih biskupija. Za crkveno pjevanje bile su zadužene časne sestre Svetog križa i franjevke iz Bara, kao i zbor barske župe. Na misi je bilo prisutno nekoliko stotina vjernika, većinom iz Bara, ali i iz susjednih i nešto udaljenijih župa Barske nadbiskupije i Kotorske biskupije (Zupci, Sušanj, Brca, Sutomore, Šestani, Ulcinj, Tuzi) uz nazočnost mnogobrojnih turista i hodočasnika iz Poljske, Slovačke, Italije, Hrvatske, Albanije.

U svojoj propovijedi nadbiskup je naglasio da je proteklo sedam godina od postavljanja kamena temeljca i tri godine od započinjanja radova te da se sljedeće godine očekuje svečano posvećenje ovoga sakralnog objekta. U proteklom razdoblju učinjeno je puno toga, od dodjeljivanja lokacije, dobivanja svih dozvola i suglasnosti, građevinskih radova, donatorskih pothvata pa sve do ugradnje vrata i zvona za koja su zaslužni umjetnici, majstori i donatori iz Italije, Austrije, Hrvatske, Albanije i Crne Gore.

Mons. Gashi istaknuo je i simboliku naziva katedrale koja nosi ime svetoga Petra, čijim se nasljednikom smatraju svi rimski biskupi odnosno pape, a upravo njegovo ime nosi svekatolička prvolostolnica u Rimu, tj. Vatikanu. Ujedno, sveti Petar je i zajednički svetac s pravoslavnom braćom u Kristu te svim ostalim kršćanima, što pridonosi već započetom procesu ekumenizma i punoga kršćanskog jedinstva. Tijekom propovijedi podsjetio je i na život svetoga Petra koji je obilježen vjerom, hrabrošću, nepokolebljivim svjedočenjem za Isusa, dokazanim mučeničkom smrću zbog koje je ovaj svetac toliko štovani i omiljeni među milijunima vjernika diljem svijeta.

Na kraju svete mise nadbiskup je svečano blagoslovio katedralna vrata, zvonike i zvona, nakon čega su vjernici pohrlili u katedralu uz veličanstveni gromoglasni zvuk zvona koji je nekim starijim vjernicima izazvao i suze radosnice. Sljedeće godine, upravo na ovaj blagdan, održat će se svečano posvećenje katedrale sv. Petra, čime će ovaj Božji hram započeti svoj vjerski život.

FAŠINADA – NEMATERIJALNO KULTURNO DOBRO NACIONALNOGA ZNAČAJA

Jedan od najljepših poklona dobila je ovih dana 561. fašinada - status nematerijalnoga kulturnog dobra nacionalnoga značaja. Razlozi zbog kojih je nominirana za ovaj status su višestruki.

Fašinada ima, kako je to ocijenila komisija za upis u nematerijalnu kulturnu baštinu, na osnovi urađenog projekta, izniman značaj za društveni, historijski i kulturni razvoj Crne Gore jer već 562. godinu okuplja mnogobrojne sudionike koji sudjelujući u ritualu bacanja kamenja oko otoka ne samo da simboliziraju njegov nastanak, već imaju i pragmatičan značaj u smislu njegova očuvanja.

Historijski značaj Fašinate ogleda se u njezinome višestoljetnom održavanju unatoč promjenama država i vlasti pod kojima je bio Perast.

Izgradnjom umjetnog otoka omogućena je izgradnja postojeće crkve Gospe od Škrpjela koja svojim arhitektonskim značajem, kao i slikama poznatoga baroknog slikara Tripa Kokolje, zbirkom od oko tri tisuće reljefnih zavjetnih pločica i arheološko-etnološkom zbirkom predstavlja spomenik kulture prve kategorije.

Fašinada ima atribut nematerijalnoga kulturnog dobra i zbog očuvanja jezika i govora u bugaršticama koje se pjevaju tom prigodom.

Teško je naći mjesto poput Otoka Gospe od Škrpjela na kome se prepliću vjerski motivi vezani uz čudotvorstva koja se pripisuju svecu čije ime nosi crkva i kulturni motivi, čineći ga time zanimljivim posjetiteljima.

Cijeneći navedene attribute Uprava za zaštitu kulturnih dobara Crne Gore prihvatila je početkom ovog mjeseca elaborat i prijedlog radne grupe koja ga je izradila.

Radio Dux

Prof. dr. Milenko M. Pasinović

FAŠINADA

561. po redu Fašinada održana je 22. srpnja u peraškom akvatoriju. Prva fašinada održana je davne 1452. godine kada su braća Mortešić na hridi tj. škarpjelu pronašli ikonu Bogorodice s Kristom, koja se i danas nalazi na oltaru. Jedan od njih je izmolio ozdravljenje po zagovoru Blažene Djevice Marije. Nakon toga Peraštani su počeli gradnju otoka i crkve na njemu. Oni su 220 godina nasipali kamenje

i potapali brodove oko škarpjela kako bi stvorili otok. Do 1603. godine potopljeno je stotinjak brodova.

Prva kapela Gospe od Škarpjela sagrađena je 1484. godine dok današnji oblik dobiva nakon velikog potresa 1667. godine. Od tada pa do danas svake godine u sumraku 22. srpnja vezane barke jedan za drugom s bagremovim granama idu od Perasta ka Gospinom otoku, noseći kamenje kako bi bacanjem u more ojačali otok. Ova manifestacija dobila je ime po talijanskoj riječi "fascia", što znači traka ili poveze, a tako je nazvana jer barke međusobno povezuje i napunjena kamenjem plove ka otoku Gospe od Škarpjela.

U barkama su samo muškarci, dok ih žene pozdravljaju s obale. Tijekom ove procesije na moru

pjevaju se bugarštice. Kad prva barka, u kojoj je župnik, gradonačelnik Općine i predstavnik Bokeljske mornarice, stigne do Školja, crkveno zvono oglašava taj svečani trenutak spuštanja kamenja u more.

"Fešta 'Fašinada' ima tradiciju koja nikada nije prekidana i sa sobom nosi obilježje vjerskog i turističkog karaktera, običaja koji na Mediteranu nigdje ne možete vidjeti i doživjeti", rekao je za Radio Dux peraški župnik don Srećko Majić.

Radio Dux

IBRICA JUSIĆ ODUŠEVIO KOTORSKU PUBLIKU

Poznati dubrovački kantautor Ibrica Jusić razveselio je kotorsku publiku 25. srpnja koncertom koji je održao na Trgu sv. Tripuna. Ispunio je tako svoju želju da nastupi ispred kotorske katedrale i želje svojih obožavatelja svih generacija koji su s oduševljenjem ispratili svaku pjesmu, pozdravljajući ga toplim pljeskom i ovacijama. Uz poneki komentar, Jusić je napravio muzičku promenade kroz svoj bogat repertoar i životni put od Dubrovnika i Zagreba, do Pariza i nazad. Nizale su se njegove stare pjesme „Čale moj“, „U svakom slučaju te volim“, „Moja gospođa“, „Jubi san vašu ćer“, legendarna „Emina“ i nove obrade sevdalinki s albuma „Amanet 1-2“, ali i „Karuzo“, zatim pjesme Arsena Dedića, Le-

FEŠTA OD ROGAČA

U organizaciji Hrvatske krovne zajednice „Dux Croaotrum” 27. srpnja na prepunoj lastovskoj rivi održana je tradicionalna Fešta od rogača. Mnogo-

onarda Koena... Obostrane emocije između publike i vrsnog kantautora nisu se mogli sakriti jer njegove izvedbe nikoga ne ostavljaju ravnodušnim.

„Sretan sam večeras pogotovo što se publike tiče - svi smo disali kao jedan, a nema ništa ljepše nego kad osjetite interakciju između publike i izvođača. Meni sada treba par sati da se emocije spuste, da postanem 'normalan'. Ovo je već treći moj koncert u Kotoru, prvi '70. godine, drugi prije šest godina, a ovo što se sada događa postaje tradicija“, rekao je Ibrica novinarima nakon koncerta. On je istaknuo da nikada nije razmišljao o tome hoće li neka pjesma postati hit, „jednostavno stvarate pjesmu, nekad mislite da će neka pjesma biti 'bum', a ustvari bude 'balvan' koji pukne. Meni treba dugo da prihvatim neke pjesme, a kada se to dogodi, onda to ostaje.“

brojni mještani i furešti degustirali su razna pića i delicije od rogača, koje su spremile lastovske domaćice. Posebnu pozornost posjetitelja privukao je štand Maslinarskog društva „Boka“, na kojem je ponuđen kruh od rogača, poznat kao kruh sv. Ivana Krstitelja. Gosti su probali i pobjedničko masli-

Brojne delicije od rogača

novo ulje s ovogodišnjeg Sajma u Splitu, poznatog maslinara iz Bara, Boža Šaltića. U zabavnom dijelu programa nastupili su mažoretkinje Modnog kluba „Modest“, Mješovita klapa „Veterani vazda mladi“, tivatska Klapa „Jadran“, a erupciju oduševljenja izazvali su Vinkovački tamburaši, kao i Tamburaška skupina „Štrabanci“ iz Mađarske.

Da uz dobru glazbu ide riba i dobro vino dokazali su i posjetitelji koji su popili 230 litara vina, 20 litara rakije od rogača i pojeli oko stotinu kilograma ribe. Lijepa glazba, raznovrsnost okusa, mjesečina nad lastovskom bonacom te nasmijana lica učinili su da srpanjska noć u slavu rogača ostane nezaboravna.

Radio Dux

KOTOR ZA SVA DOBA

S premijere

„Kotor za sva doba” naziv je turističko-promotivnoga filma redatelja Dušana Vulekovića koji je premijerno prikazan u dvorani kina „Boka” 13. srpnja, na Dan državnosti Crne Gore. Film je nastao u koprodukciji Turističke organizacije grada Kotora, Luke Kotor i Pomorskoga muzeja Crne Gore Kotor.

Govoreći o filmu gradonačelnica Marija Čatović izrazila je uvjerenje da će ovim projektom na pravi način biti afirmirane vrijednosti, tradicija, bogatstvo i ljepota Kotora. „Nije potrebno posebno naglašavati koliki je značaj ostvarenja koje treba pridodati afirmaciji Kotora u turističkom i kulturnom pogledu, odnosno dostojno nas predstaviti onima koji nas tek trebaju upoznati”, rekla je Čatović.

Direktor Turističke organizacije Kotor Mirza Krčić istaknuo je da je Kotor dobio kapitalno ostvarenje i da će film biti prikazan na mnogobrojnim festivalima.

Izvršni direktor Luke Kotor Vasilije Kusovac istaknuo je da će Luka sve učiniti da film što prije obiđe svijet odnosno da bude prikazan u Singapuru,

Londonu, Parizu, Šangaju preko prijatelja pomorca, pilota, agenata.

„Ovaj film je pokazao da zajedno možemo graditi piramidu, a u toj piramidi se nalaze turizam, pomorstvo i kultura. Vješta ruka i oštro oko napravili su ovaj film, redatelja, našeg sugrađanina, Dušana Vulekovića. Poželimo da film doplovi do svih kulturnih i turističkih destinacija, da pokažemo i dokazemo da smo mi već odavno Evropa i da filmom predemo i dođemo do drugih destinacija”, rekla je Mileva Pejaković Vujošević, direktorica Pomorskoga muzeja Kotor.

Na kraju se uzvanicima obratio redatelj filma, Dušan Vuleković, koji je posebno zahvalio svima koji su prije godinu dana kada je počela realizacija ideje o filmu imali sluha i shvatili potrebu da se ovakav film snimi, svima koji su omogućili da se projekt realizira, kao i cjelokupnoj ekipi koja je sudjelovala u stvaranju filma.

„Kotor za sva doba je film koji je ušao u ravan filmova koje produciraju čitave nacionalne organizacije, bogatije i moćnije od naše, ali pokazali smo da i mi možemo izaći na tu scenu festivala, da svima koji dolaze u naš grad, ali i nama samima pokažemo dio identiteta”, zaključio je redatelj Dušan Vuleković.

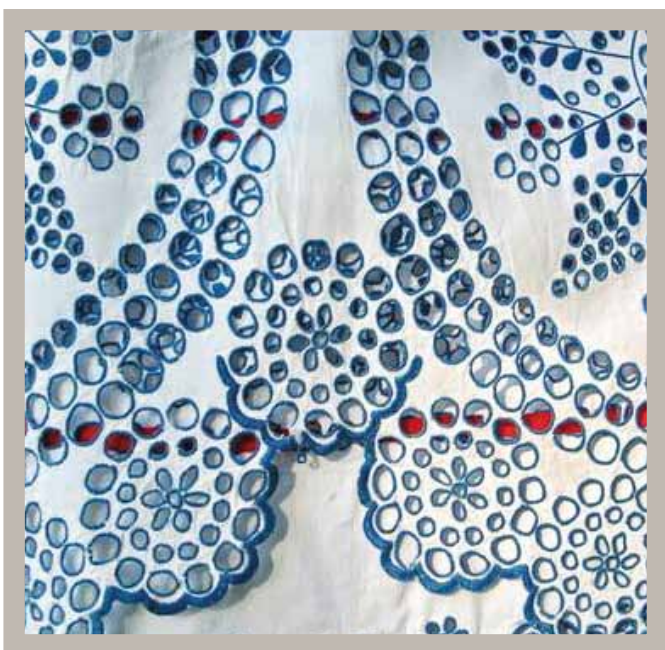

11. HRVATSKA ETNORIZNICA

Od 18. do 27. srpnja u Pučišćima na otoku Braču održana je 11. HRVATSKA ETNORIZNICA - radionica narodnih nošnji, u organizaciji Hrvatske matice iseljenika i u suradnji s Posudionicom i radionicom narodnih nošnji.

Uz polaznike koji su stigli iz Njemačke, Sjedinjenih Američkih Država, Bosne i Hercegovine, Mađarske, Srbije (Vojvodine) i Hrvatske, u radionici je sudjelovalo dvanaestak izvornih demonstratora, vrsnih poznavatelja raznih tekstilnih tehnika i vještina u izradi narodnih nošnji.

Pučišća

Radionicu narodnih nošnji "Hrvatska etnoriznica" osmislila je prije jedanaest godina Hrvatska matica iseljenika želeći potaknuti i pomoći hrvatskim folklornim društvima u svijetu da bolje upoznaju hrvatske narodne nošnje i nauče sami izrađivati određene dijelove nošnje ili pojedinu nošnju u cjelini.

Dobro i stručno osmišljeni program omogućava polaznicima svladavanje mnogobrojnih tehnika potrebnih za izradu hrvatskih narodnih nošnji iz svih krajeva Hrvatske te nošnje Hrvata koji žive u susjednim zemljama: krojenje, šivanje, tkanje na različitim tkalačkim stanovima, sve vrste vezova, ukrašavanje, izrada tradicijskoga nakita i ogavlja, održavanje nošnji, restauracija i primjena na sceni (odijevanje ansambala).

Paralelno je održana nastava za početnike i napredne polaznike. Početnici su svladavali osnovne tehnike, a napredni polaznici mogli su se opredijeliti za one tehnike koje smatraju važnima za svoj daljnji rad. Tako su, primjerice, mogli odabrati učenje izrade lepoglavske ili paške čipke, izradu čipke s pomoću čunka (čunčanje), tkanje na tkalačkome stanu, zlatovez, različite vrste i načine ukrašavanja tkanina, izradu tradicijskoga nakita, pletenje itd. Uz svakodnevnu praktičnu nastavu polaznici su imali i teorijska predavanja koja je održao voditelj radionice prof. Josip Forjan.

Hrvatska etnoriznica zatvorena je u subotu 27. srpnja tradicionalnom izložbom radova u reprezentativnoj izložbenoj dvorani Klesarske škole u Pučišćima. Svoje radove izložili su svi polaznici i demonstratori, a pritom su svi zajedno tijekom izložbe izrađivali vezove, tkali, pleli, izrađivali čipku...

*Radio Dux
(Srebrenka Šeravić – HMI)*

4. 7. 2013. Sastanak redakcije HG-a

Održan je redoviti mjesečni sastanak redakcije Hrvatskoga glasnika na kojemu je analiziran novoizišli broj Glasnika i dogovorene teme za sljedeći broj. Na prijedlog određenog broja čitatelja uvedena je nova rubrika pod nazivom „Bokeške pjatance“, koju će voditi Mašo Čekić, publicist iz Kotora.

5. 7. 2013. Elektorska Skupština

U Domu kulture „Josip Marković“ održana je Elektorska skupština za izbor članova Hrvatskoga vijeća (Savjeta) Crne Gore, koji će zastupati i predstavljati hrvatsku nacionalnu manjinu.

Skupštinom je predsjedavao najstariji elektor Mato Krstović dok mu je u radu pomagao Sabahudin Delić, pomoćnik u Ministarstvu za ljudska i manjinska prava.

Na Skupštini je verificirano 45 elektora koji su tajnim glasovanjem izabrali 15 članova Hrvatskoga nacionalnog vijeća Crne Gore. Vijeće ima 17 članova jer su po funkciji novi članovi Ljerka Dragičević, zastupnica u Skupštini

CG i Marija Vučinović, ministrica u Vladi CG. Uz njih, članovi Vijeća su: Ilija Janović, Ljerka Sindik, Zvonimir Deković, don Filip Janjić, Adrijan Vuksanović, Josip Gržetić, Ružica Lazarević, Marin Čaveliš, Vladimir Marvučić, Dijana Milošević, Anton Perčin, Milena Pilaastro-Kovačić, Zrinka Velić, Jurica Žarković i Mirko Vičević.

Novi saziv Hrvatskoga nacionalnog vijeća Crne Gore izabrat će 10. srpnja na konstitutivnoj sjednici predsjednika i izvršna tijela Vijeća. Mandat Vijeća je pet godina.

8. 7. 2013. NVO „Crna Gora – Danmark“

Društvo su posjetili predsjednici ove NVO, Slobodan Drašković i Steen Clausen i u razgovoru s Tripom Schubertom razmijenili mišljenja o suradnji dvije NVO. Ovo Društvo crnogorsko- danskog prijateljstva osnovano je 2001. godine s ciljem zbližavanja dvaju malih naroda u domeni kulture i edukacije. Dogovoren je posjet njihova crkvenoga zbora u svibnju 2014. godine koji bi održao koncert u katedrali sv. Tripuna, a zatim i u Mostaru. Naše Društvo bilo bi poveznica i pružilo kompletnu logistiku za vrijeme njihova boravka. Razgovaralo se i o mogućnosti uzvratnog posjeta Danskoj s našim prigodnim programom.

10. 7. 2013. *Konstitutivna sjednica Savjeta*

U Donjoj Lastvi održana je prva sjednica Hrvatskoga nacionalnog vijeća Crne Gore u novom sazivu na kojoj je jednoglasno za predsjednika izabran Zvonimir Deković, predsjednik Dux Croatorum i član središnjeg odbora HGI-ja. Također je izabran i Izvršni odbor, za potpredsjednike su izabrani: Ljerka Sindik, predsjednica Podružnice HGD CG Tivat i Vlado Marvučić, predsjednik Podružnice HGD CG Bar, a za članove: Marija Vučinović i Mirko Vičević. Članovi novoizabranog Vijeća su prepoznati u svojim sredinama kao aktivni djelatnici na očuvanju i promoviranju hrvatske zajednice. Oni dolaze ne samo iz Kotora i Tivta, već i iz Budve, Bara i Podgorice. Među njima ima pravnika, profesora, vrhunskih sportaša, arhivista, inženjera, dramskih pisaca, novinara, ekonomista, pjesnika, a prvi put član Hrvatskoga nacionalnog vijeća Crne Gore je i jedan svećenik, kanonik Kotorske biskupije, don Filip Janjić iz Budve.

Nakon što je aklamacijom izabran Zvonimir Deković za predsjednika, izjavio je: „Velika mi je čast što ste mi iskazali povjerenje. Obraćam da ću ga i opravdati. Uvjeren sam da ćemo biti na korist zajednici. Neka svatko uradi koliko može i uradio je dovoljno.”

Na sjednici je odlučeno da sjedište Hrvatskoga nacionalnog vijeća bude u Donjoj Lastvi.

12. 7. 2013. *Prijem u povodu Dana državnosti Crne Gore*

Crna Gora obilježila je Dan državnosti u znak sjećanja na 13. srpnja 1878. godine kada je na Berlinskome kongresu priznata kao samostalna država, kao i 13. srpnja 1941. kada je počeo narodni ustanak protiv fašizma.

Crnogorski predsjednik Filip Vujanović u povodu Dana državnosti priredio je svečani prijem u Plavome dvorcu na Cetinju. On je, između ostalog, rekao da slobodarstvo i anti-fašizam, ujedinjeni u jedan datum - 13. srpnja, na najbolji način simboliziraju Crnu Goru i dodao da ovogodišnja proslava Dana državnosti ima posebnu vrijednost jer se obilježava u godini u kojoj Crna Gora proslavlja dva stoljeća od rođenja Petra II. Petrovića Njegoša. „Podsjećajući na bogate i sadržajne veze Njegoša s velikanima današnjih država Evropske unije, ponovit ću našu odlučnost da budemo dio te velike evropske porodice, koja nam je potrebna, ali čijim vrijednostima i mi možemo da doprinesemo dostignućima naše istorije i kulture“, rekao je Vujanović.

Zbog toga je, istaknuo je, poštovanje Njegoša vječna obveza Crne Gore.

Na prijemu su prisustvovali Mirko Vičević i Tripo Schubert.

13. 7. 2013. **Seminar za voditelje kazališnih grupa**

Hrvatska matica iseljenika i u 2013. godini održava seminar za voditelje kazališnih (dramskih) grupa koje djeluju izvan Hrvatske. Seminar ima cilj tijekom osmodnevnog učenja, stvaranja i druženja educirati sudionike koji žele proširiti i obogatiti svoje znanje, kao i educirati one koji tek žele osnovati kazališnu grupu.

Seminar je namijenjen ljubiteljima kazališne umjetnosti koji kazališnim izričajem žele obrađivati elemente hrvatskoga kulturnog identiteta i razvijati kulturu izgovora hrvatskoga standardnog jezika te govora kojima se služe naše autohtone manjinske zajednice u europskim zemljama. Seminar će, kao i proteklih deset godina, voditi redateljica iz Zagreba Nina Kleflin. Kao iskusna redateljica, koja iza sebe ima stotinjak režija, ali i kao izvrsna pedagoginja i predavačica (predavala je glumu i režiju i na Sveučilištu Carnegie Mellon u SAD-u), ona će polaznike predavanjima i pokusima provesti kroz sve faze nastanka jedne kazališne predstave.

Prijavljeno je petnaestak sudionika iz deset zemalja: Italije, BiH, Francuske, Crne Gore, Švicarske, Srbije/Vojvodine, Australije, Hrvatske, Kanade i Argentine. Program će se odr-

žavati na otočiću u neposrednoj blizini otoka Ugljana, nasuprot Zadru, a završna predstava sudionika bit će uprizorena 20. srpnja.

Predstavnica hrvatske zajednice iz Crne Gore je Dijana Milošević, članica Hrvatskoga građanskog društva Crne Gore, koja je ujedno i voditeljica kazališne skupine Kluba mladih HGD CG.

Za naš portal sudionica seminara Dijana Milošević izjavila je: „Iznimno je zadovoljstvo biti predstavnik hrvatske zajednice Crne Gore na ovom edukacijskom okupljanju koje će utemeljiti već započeti rad na stvaranju kazališnog ogranka u okviru djelatnosti HGD CG. Stjecanje dodatnih znanja i iskustva tijekom seminara umnogome će usavršiti rad kazališne skupine našega Društva, a također se nadam i novim vidovima suradnje i izgradnji novih duhovnih ‘mostova’ putem kazališnih izraza i umjetnosti, kao poveznice našega hrvatskoga naroda.”

15. 7. 2013. **Deseti rođendan „Montenegro Stars“ hotelske grupe**

„Ovo su deset teških i lijepih godina tijekom kojih smo sa svojim kolegama ispisali nove stranice turističke istorije“, rekao je Žarko Radulović, suvlasnik.

Spektakularnim muzičko-gastronomskim programom, na bazenu elitnoga hotela „Splend-

did“, najveća crnogorska ugostiteljska kompanija „Montenegro Stars Hotel Group“ proslavila je deset godina uspješnog poslovanja u ugostiteljstvu.

Kompanija koja upravlja i bečićkim hotelom „Montenegro“ i budvanskim „Blue Star“ svoj jubilej proslavila je uz više od 300 uzvanika iz kulturnog, političkog i javnog života Crne Gore među kojima su bili predsjednik Vlade Milo Đukanović i predsjednik Skupštine Ranko Krivokapić. U ime HGD CG na svečanosti su bili prisutni Mirko Vičević i Tripo Schubert sa suprugama. Svečanost je počela himnom Crne Gore, koju je izvela operna pjevačica Sara Vujošević. Nakon nje nastupile su gradske muzike Budve i Kotora, simbolično označavajući da je sjedište tvrtke u Kotoru, a poslovanje hotela u Budvi.

Ministar turizma Branimir Gvozdenović ocijenio je da je projekt Montenegro Stars primijenio svjetsku praksu, a zadržao crnogorsku nit. Svoje muzičke snage na atraktivnoj sceni udružili su crnogorski bendovi „Crveno i crno“ i „Neon“, dok je zvuke daleke Kube u metropolu turizma donijela grupa „Cubalcanica“. Zvijezda večeri bio je Haris Džinović koji je za ovu prigodu izveo specijalni program, pjevajući najveće svjetske evergrine. Iako su svi očekivali da će točno u ponoć kraj zabave označiti veliki vatromet, ipak nije tako bilo jer je ova tvrtka odlučila novac za pirotehniku donirati štitičenicima u ustanovi „Komanski most“.

15./26. 7. 2013. *Mala škola hrvatskoga jezika i kulture*

U organizaciji Hrvatske matice iseljenika - Zagreb realizirana je Mala škola hrvatskoga jezika i kulture u Dječjem odmaralištu Crvenoga križa Grada Zagreba u Novome Vinodolskom od 15. do 26. srpnja. Iz Crne Gore sudjelovalo je 15-ero djece iz Bara, Tivta i Kotora s voditeljicom prof. Anom Šarčević. Ideja je bila da se prijave djeca u dobi od 9 do 16 godina iz gradova u kojima su podružnice HGD CG, a čija djeca nemaju priliku pohađati dopunsku nastavu hrvatskoga jezika u Kotoru i Tivtu. Međutim, prijavilo se samo petero djece iz Bara tako da se grupa ipak dopunila djecom iz Tivta i Kotora.

**19. 7. 2013.
Smotra folklora u
Sv. Filipu i Jakovu**

Dječji mandolinski orkestar HGD CG „Tripo Tomas“ i folklorna sekcija Bokeljske mornarice 809 sudionici su manifestacije „Lito folklora u Sv. Filipu i Jakovu“ pod nazivom „Brodom po Pašmanskome kanalu“. Folklor će se predstaviti Dobrotskim i Škaljarskim kolom uz pratnju mandolinskog orkestra, a mandolinski orkestar nastupit će i samostalno te izvesti skladbe „Šjora Mare“ i „Da te mogu pismom zvati“ pod ravnanjem prof. Iva Brajaka.

**23./25. 7. 2013.
Sastanak Središnjeg odbora
HSK**

U Zagrebu, u hotelu „International“, održan je jubilarni sastanak Središnjeg odbora Hr-

vatskoga svjetskog kongresa, a u povodu 20 godina od osnutka.

Uz godišnje izvješće o radu HSK, predstavljen je akcijski plan za BiH šestorku, dogovoren termin i mjesto održavanja Hrvatskih svjetskih igara, usvojena je Strategija za sljedeće dvije godine.

U ime HGD CG, kao člana HSK, na skupu su bili prisutni Jasminka i Josip Usmiani, članovi Društva iz Zagreba.

**27. 7. 2013.
„9. Ljubuško silo 2013.“**

Na poziv Saveza KUD-a „Ljubuško silo“, dječji mandolinski orkestar HGD CG „Tripo Tomas“ sudjelovao je s folklornim ansamblom „Nikola Đurković“ iz Kotora na turističkoj manifestaciji „9. Ljubuško silo 2013.“.

KRALJICA LJETA

Piše:
Mašo Čekić

Pamidora je već 200 godina kraljica naših kužina

joj je Južna Amerika, bolje reći carstvo Asteka.

Ime te kraljice ljeta i kužina širom svijeta je pamidora, pomidora, paradajz, zlatna jabuka, jabuka ljubavi, tomato i ko zna kako još, s obzirom da se danas gaji oko 4.000 vrsta.

U većini zemalja Evrope više od dva vijeka gajila se kao ukrasna biljka, otrovna za jelo. U siromašnoj Južnoj Italiji bili su hrabriji, ali i gladniji pa su je, ranije od ostalih, pripremali za jelo. Preživjeli i postali slavni pošto su je sljubili sa paštom, picom i mesom!

Istina, Pamidora se i u Italiji polako širila po vrtovima, ali je ukusom i mirisom zadobila povjerenje kuhara.

Pisanih izvora o počecima gajenja pamidore je malo ali se može tvrditi da se ozbiljnije gaji od kraja XVIII. vijeka. Kod nas možda i koju godinu prije, s obzirom na stalne i jake trgovačke veze Boke kotorske i juga Apeninskog poluotoka odakle je donio neki kapetan, ljubitelj dobre kužine.

Ako ne znamo tačno kada je stigla, sigurno možemo reći da je na istočnoj obali Jadrana, do prije dvadesetak godina, najbolja pamidora gajena u Grbaljskom polju. Krupna, mesnata, srcolika, plosnata ili naborana, uvijek intezivne crvene boje, grbaljska pamidora je i danas mjera za sve ostale vrste. Nažalost, sjeme se „izro-

Zna se da je u Evropu stigla 1540. godine iz Novog svijeta, a prapostojbina

dilo“ pa se danas čine pokušaji njegovog obnavljanja. Prvi rezultati tek ohrabruju...

I bez obzira na vrstu sjemena, pamidora i danas uzgojena u Grblju drugačija je od ostalih na tržištu čemu doprinosi pogodno zemljište i obilje sunca kojega pamidora ljubi ako se redovno zaliva. U svakom slučaju, grbaljska pamidora bolja je i ukusnija od ostalih, što god bio uzrok. Nažalost, danas se proizvode tek neznatne količine.

Zato su na našim pijacama danas pamidore iz Makedonije, Italije, Srbije, Pakistana, Egipta, Bugarske, Grčke i drugih zemalja.

Kada je pamidora u pitanju, teško možemo govoriti o autohtonim jelima. Mada se Španci hvale svojim „sofritom“, Francusi sosom, Italijani, Dalmatinci i mi svojim salsama, valja reći da su, sličnu našoj, salsu pravili stanovnici centralne i Južne Amerike i prije posjete glasovitog Kolumba. Istina, počast pripada Sicilijancima i Napolitancima što su pamidoru sljubili sa paštom, picom i na posebne načine sa mesom. Turcima, Arapima i Grcima dugujemo različitost u pripremanju brojnih jela, posebno salata sa pamidorom mada i naša salata od pamidore i slatke grbaljske ljubičaste kapule uz tri – četiri pera domaće rokule može mnogima biti uzor.

Nama ali i drugim bonkulovićima širom svijeta posebno se svidio način na koji su Italijani ponudili salsu, paštašutu sa pamidorom i točeve u kojima se meso guši u pamidori – pa su baš ta jela postala dio domaće trpeze, istina malo obojena lokalnim mirisima i ukusima. Naprosto, naš bosio, mandžurana ili petrusin miriše nešto drugačije. Po bokeški!

Slično nama, o pamidori govore i u drugim krajevima svijeta gdje uspijeva u svim bojama od bijele do crne.

Naša, crvena poput plašta kraljice iz bajke, već više od dva vijeka, kao sunce i more, simbol je našega ljeta. Pa zato uživajmo u ljetnim delicijama od pamidore.

SUŠENA PAMIDORA

Pamidore presjeći na pola i ostaviti sat – dva da se cijede. (bilo koja vrsta mada su najbolje duguljaste „šljive“).

Svaku polovinu dobro posoliti i poređati ih na slamnatu ili drvenu podlogu, sa presječenom stranom prema gore. Pokriti gazom ili nekom drugom tankom tkaninom i staviti na sunce. Noću unositi u kuću.

Pamidora se suši od 5 do 10 dana. Nakon sušenja složiti je u pasterizovane tegle i zaliti uljem. Dobro zatvoriti i čuvati na tamnom i hladnijem mjestu. Traju cijelu zimu.

Pamidoru možete isjeći na više komada ili na fete pa soliti i sušiti.

P.S. 1

U teglu se može dodati aromatično bilje po izboru ili sjecani česan.

P.S. 2

Pamidora se može sušiti u peć od šporeta na temperaturi od 90 stepeni. Obično se tako suši punih osam sati, po potrebi i duže.

KRTOLA SA KONZERVOM

Potrebno je:

1 kg. krtole
1 kapula
puna ožica konzerve
maslinovo ulje
so, papar, petrusin

Priprema:

Na maslinovom ulju šufigati luk izrezan na fetice. Dodati na tanje fete izrezanu krtolu, konzervu razmućenu u vodi, so i papar. Naliti toplom vodom samo koliko krtola ogrezne i kuhati na laganoj vatri. Povremeno protresti teću. Kad se krtola skuha, posuti jelo sjeckanim petrusinom, poklopiti i ostaviti da odstoji desetak minuta i poslužiti kao prilog mesu ili ribi.

PAŠTA NA PAMIDORU

Potrebno je:

30 dag pašte
1 kg zrelih pamidora
2 čipule
3 špice česna

balica petrusina ili bosioka
maslinovo ulje
ožica cukra
so i papar
pero lovorike

Priprema:

Na maslinovu ulju kratko šufigati isjeckanu čipulu. Kada luk uvene dodati sjec-kani česan i čim ulje zacvr-či dodati oguljenu i isjeckanu

pamidoru, petrusin, cukar, so i papar. Kada se salsa zgusne prelići je preko kuhane pašte.

P.S.

Po želji u salsu se može do-dati desetak deka sjeckanih maslina bez špica i malo sjec-kane ljute paprike. Umjesto petrusina ili bosioka može se dodati origano ili od svih tih trava po koju grančicu.

FINA SALSA

Potrebno je:

1 kg. zrele pamidore
3 – 4 špice česna
maslinovo ulje
ožica cukra
so i papar
pero lovorike

Priprema:

Pamidoru na par minuta staviti u vrelu vodu, procijedi-ti, oguliti koricu i isjeckati.

Na maslinovom ulju kratko šufigati česan pa dodati pami-doru i so pa kuhati na laga-noj vatri dok se salsa ne zgu-sne. Tada dodati česan, papar i cukar pa nastaviti kuhanje još petnaestak minuta. Salsu (izvaditi pero lovorike) sada pasirati kako bi se odstranile špice i vratiti na vatru još par minuta. Provjeriti od soli i pa-pra. Poslužiti uz lešo meso ili ribu.

Recepti čitalaca "Bokeške pjatance":

BOLONJEZE PO BOKEŠKI

Veću čipulu sitno isjeckati pa šufigati na maslinovom ulju. Kad zažuti dodati tri sjeckane špice česna i kvarat mljevenog mesa. Šufigati uz povreme-no dolijevanje po malo vode, a kada je meso napola gotovo dodati dvije – tri oguljene i sjec-kane pamidore. Posoliti i po-papriti pa nastaviti šufigavanje još nekoliko minuta pa dodati čikaricu oriza i tri zelene pa-prike izrezane na četvrtine. Šufigavanje se nastavlja (doli-vanjem vode, po potrebi) dok oriz i paprika ne omekšaju. Uz gotovo jelo servirati lešo krtolu.

Ovu zanimljivu recepturu, na kojoj se zahvaljujemo, poslao nam je čitalac George Car. S obzirom da je naziv recepta izo-stao, bili smo slobodni nazvati je "bolonjeze po bokeški".

General Von Steuben

Piše:
Neven Jerković

U našoj šetnji kroz povijest brodskih kružnih putovanja u Boki kotorskoj, prisjećamo se brodova i kompanija koji su tijekom ovih proteklih 170 godina duge bokeljske tradicije prihvata putničkih krstaša u svojim plovidbama neizo-

U kotorski je akvatorij prvi put uplovio 4. travnja 1936. sa 327 putnika i 340 članova posade, a pod gradskim je zidinama bacio sidro 8. travnja i 16. rujna iste godine.

stavno ticali i naš Kotor. Nećemo se ovdje pridržavati nekog strogog kronološkog reda,

preskakati ćemo desetljeća a ponekad i stoljeća, družiti ćemo se jednako sa svim bro-

dovima, bez razlike na njihovu veličinu, zastavu, svjetsku slavu ili anonimnost. Tako je ovaj put došao na red njemački liner koji je ostao zabilježen u povijesti kao sudionik jedne od najvećih svjetskih pomorskih tragedija.

U svojoj zbirci posjedujem dvije idilične fotografije broda GENERAL VON STEUBEN ispred Dubrovnika sa kraja 30-tih godina prošlog stoljeća koja ničim ne odaje zlu sudbinu jednog od najljepših putničkih brodova Njemačkog Trećeg Reicha.

Brođ je 1922. porinut u more kao MUNCHEN u brodogradilištu Vulcan u Ščećinu (u to vrijeme njemačkom Stettinu) a na prvu je plovidbu iz Bremena za New York zaplovio 2. lipnja 1923. Imao je 13325 GT i bio dug 168 metara. Na transatlantskoj pruži plovio sve do 1930. kada ga je u New Yorku zahvatio požar nakon kojeg je potonuo na morsko dno.

MUNCHEN je uskoro izvađen iz mora, temeljito popravljen, parni je stroj zamijenjen dieselskim a prije povratka na svoju redovitu prugu dobio je i novo ime - GENERAL VON STEUBEN. Između Bremena i New Yorka plovio od velječe 1931. do studenog 1934. da bi od 1935. nastavio ploviti samo na kružnim putovanjima u programu KdF (Kraft durch Freude – Sila, snaga, moć kroz radost, uživanje) kojeg je vladajuća njemačka nacionalsocijalistička stranka ustanovila za organiziranu rekreaciju i odmor svojih vjernih članova. Od konca 1938. skraćeno mu je ime u STEUBEN, pa je tako na osnovu ove promjene imena lako zaključiti da su fotografije iz moje zbirke i snimljene između 1936. i 1938., kada je pod imenom GENERAL VON STEUBEN nekoliko puta posjetio i Kotor. U kotorski je akvato-

General von Steuben pred Dubrovnikom

Billige HAMBURG-SÜD Mittelmeerreisen 1934
 von RM. 150 -- an
HAMBURG-SÜDAMERIKANISCHE DAMPSCHIFFFAHRTS-GESELLSCHAFT
 Generalagentur für Bayern: Reisebüro Carl Bierschenk Nachf., München, Brienner Straße 53, Telefon 296032.

General von Steuben u Bokokotorskom zaljevu

rij prvi put uplovio 4. travnja 1936. sa 327 putnika i 340 članova posade, a pod gradskim je zidinama bacio sidro 8. travnja i 16. rujna iste godine. Plovio je na trotjednom kružnom putovanju i po cijeni 425 Reich maraka po osobi na relaciji Venecija – Dubrovnik – Kotor – Krf – Itea – Katakolon – Santorini – Faleron (Pirej) – Istanbul – Iraklion – Nauplion – Tripoli – La Valletta – Agrigento – Napulj – Genova.

Sljedeće, 1937. godine ponovo se sidri pred Kotorom 12. i 16. travnja, a vraća se i 20. rujna kada je sa 437 putnika i 324 člana posade otplovio prema Trstu. Posljednji put GENERAL VON STEUBEN posjećuje Boku kotorsku 6. rujna 1938. sa 247 putnika. U 17 sati je otplovio opet prema Trstu i više se ovamo nikada nije vratio. Nedugo nakon toga, ime broda je skraćeno u STEUBEN, da bi već sljedeće godine ušao u sastav nacistič-

ke ratne mornarice, preuređen za masovni smještaj tek unovačenih mornara i pomorskih časnika.

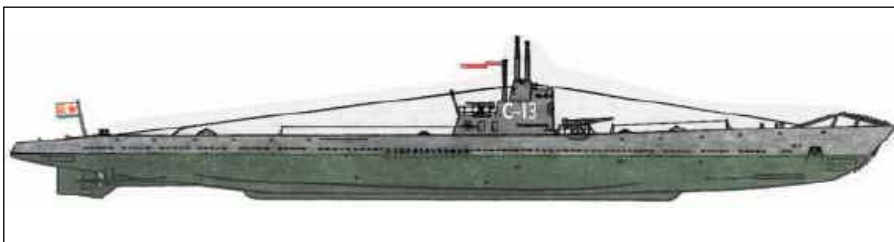
Konac Drugog svjetskog rata brod zatiče u plovidbama između okupiranih baltičkih luka i domovine, prevozeći njemačke izbjeglice i ranjene pripadnike nacističkog ratnog stroja koji se na Istočnom frontu pod naletima Crvene Armije povlačio prema Berlinu. Tako ploveći, STEUBEN je postao sudionikom nevjerovatne tragedije, najveće ikad zabilježene u svjetskom pomorstvu, a što je najgore, u svijetu neopravdano zaboravljene i vrlo malo poznate. Trgovački brodovi njemačkog Reicha, praktično bez zaštite, su u konvojima Baltikom bili lak plijen sovjetskih podmornica. STEUBEN je 9. veljače 1945. pretrpan sa oko 2000 izbjeglica, 2500 ranjenika i 500 članova posade isplovio iz ruske luke Baltiysk za Kiel, ali ga je sljedeći dan malo pri-

je ponoći pronašla sovjetska podmornica S-13 te sa dva ispaljena torpeda potopila. Brodolom je preživjela samo manja skupina stradalnika, tako da se računa da je sa brodom na morskome dnu život skončalo i oko 5000 ljudi. Nešto ranije 30. siječnja je ista S-13 podmornica sa tri torpeda potopila brod WILHELM GUSTLOFF kada je poginulo, kako su pedantni Njemci izračunali, 9343 putnika, što je i do danas na svijetu ostala najveća pomorska tragedija svih vremena.

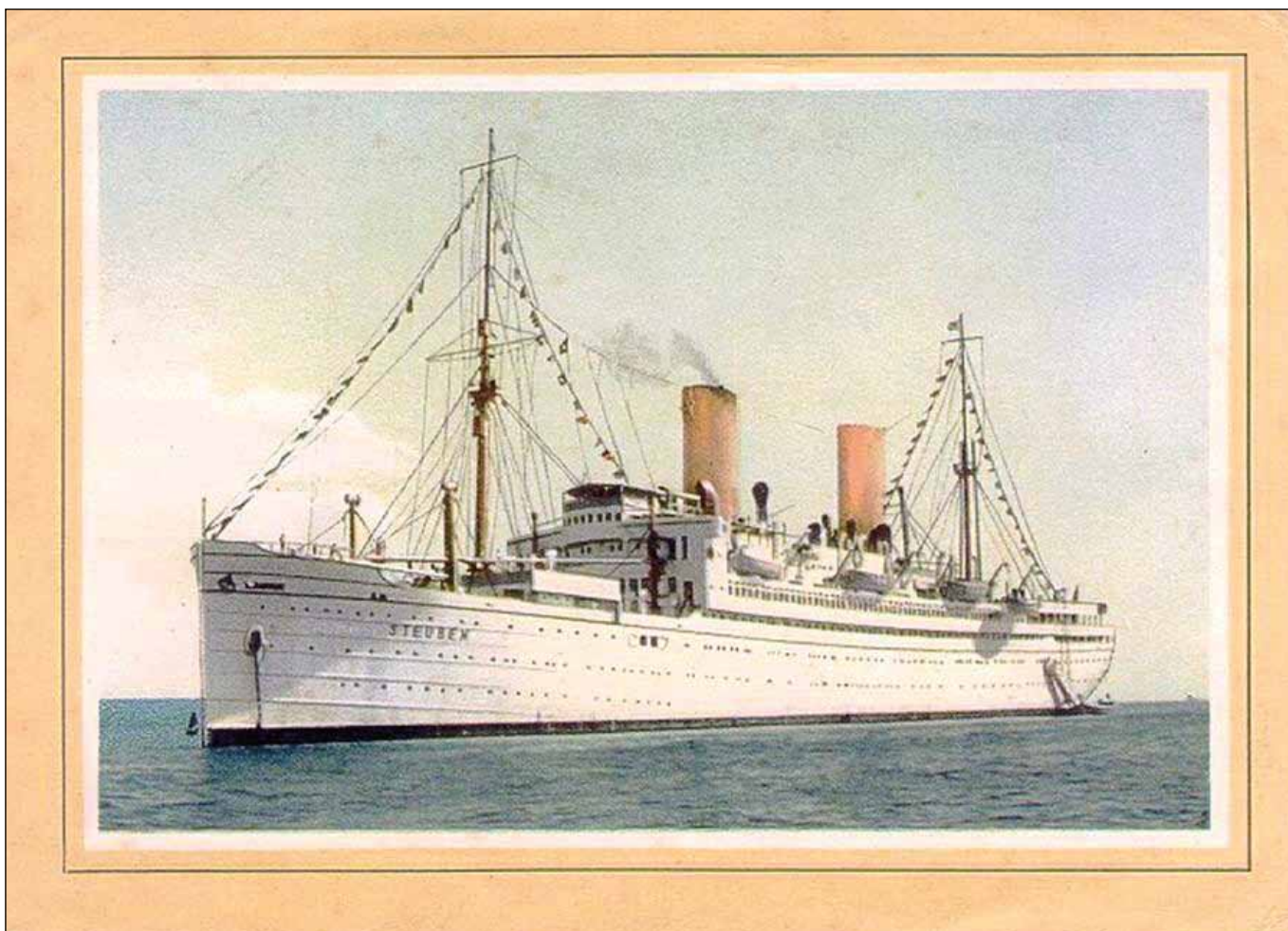
Zanimljivim i intrigantnim ostaje saznanje da je zapovjednik podmornice S-13 kapetan Aleksandar Ivanović Marinesko proglašen herojem Sovjetskog Saveza, ali tek posthumno u svibnju 1990. Naime, u prvim se reakcijama na ovu veliku tragediju nije vjerovalo da je podmornica uništila dva ovako velika broda a još manje da je na njima stradalo ovoliko žrtava. U euforiji skore ratne pobjede, sve je to pomalo palo u drugi plan, a kada se je pokazalo točnim sve to što je Marinesko tvrdio, zbog nekih njegovih ranijih nepodopština nije bilo zgodno tretirati ga herojem, pa je na koncu ipak odlikovan samo visokim Ordenom Crvene Zastave za „podmornički napad stoljeća“.

Međutim, to još nažalost nije bilo sve. U noći 16. travnja, samo tri tjedna pred završetak Drugog svjetskog rata, sovjetska je podmornica L-3 sa dva torpeda potopila brod GOYA sa kojim je na morskome dno potonulo oko 7000 putnika.

Ove tri tragedije, koje su se na Baltiku nedaleko jedan od druge dogodile u kratkom vremenskom razmaku, odnijele su oko 22 tisuće žrtava, što je u pomorskim krugovima doista ostalo nezapamćeno. A koliko i neopravdano zapo-

Sovjetska podmornica S-13

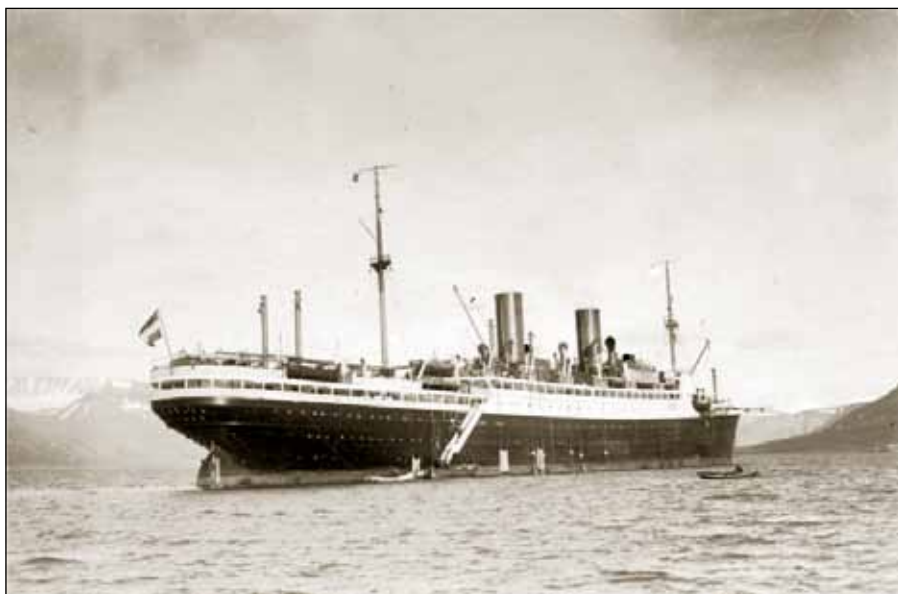

stavljeno govori i činjenica da je u tragičnom ali ipak idilično opjevanom udesu britanskog transatlantika TITANIC poginulo oko 1500 ljudi. Uz bok

ove tragedije može se još jedino postaviti smrzavanje oko 12 tisuća ratnih zarobljenika, uglavnom Poljaka, na sovjetskom teretnjaku DZHUR-

MA 1941. u Sibiru u blizini Wrangelovih otoka. Nažalost, u svim se ovim slučajevima radilo o stradanjima ratnih gubitnika, a kako su povijest uvijek pisali pobjednici, tako su se ove goleme i nepotrebne ali ipak namjerno izazvane tragedije do današnjeg dana pokušavale baciti u zaborav. Šira morska oblast tragedije u Baltičkome moru danas je posebno obilježeno spomen područje, minimum da bi se na neki način civilizirano moglo trajno obilježiti jedno ovako stravično mjesto.

Povodom 68. obljetnice ovih velikih pomorskih tragedija, red je da ih se i mi u Kotoru prisjetimo, posebno broda GENERAL VON STEUBEN koji je na svojim kružnim putovanjima 7 puta posjetio i našu Boku kotorsku.

ROMEO FIORELLI (1870. – 1958.), GRAĐANIN GRADA KOTORA, KRONIČAR SVOJEG DOBA, U SVOJIM ZAPISIMA SAČUVAO JE OD ZABORAVA MNOGE OBIČNE I ZNAČAJNE DOGAĐAJE GRADA KOTORA TOGA VREMENA.

„Po istoričnim knjigama i kalendarima, po putu sačuvanih listova, plakata i rasporeda, po pričanju moje babe i uz moje dobro pamćenje, od djetinjstva sam sabrao, sastavio i uredio sljedeće uspomene“, objašnjava Fiorelli kako je nastala ova kronika.

Priredio: **Dario Musić**

STARE KOTORSKE I BOKEŠKE USPOMENE

Po čemu je općinski zatvor dobio naziv »Karaklak«? Negdje oko 1860. godine policija je zatvorila jednog Turčina. Kada je bio pušten na slobodu, zapitali su ga gdje je bio zatvoren, a on je odgovorio: »U Karaklak«, i od toga vremena ostade to ime »Karaklak«, po turskome jeziku (Crni zatvor).

Trojica, put koji vodi u Cetinje, Budvu i Tivat, dobio je taj naziv ne radi toga jer je bilo tri puta, nego jer je 1431. god. bila na tome mjestu sagrađena crkva sv. Trojice.

Tvrđava povrh Kotora dobila je naziv Sv. Ivan jer je 1440. god. bila ograđena crkvice sv. Ivana.

U gradu je u svakoj crkvi bilo po nekoliko grobnica. Ali kako su se crkve popravljale i postavljen je novi pod, tako su te grobnice nestale i niko nije vodio računa da prepíše imena zakopanih, te što je bilo zabilježeno na grobnici. Kada su se te crkve popravljale, ja se nisam nalazio u Kotoru. Ja bih bio to zapisao, kao što sam priredio imenik pokopanih u crkvi sv.

**Zgrada nekadašnjeg kotorskog zatvora
Karaklak**

Crkva sv. Josipa u Kotoru

Marije Koledate i u crkvi sv. Josipa uz srušenu crkvu sv. Križa. . Po crkvama bili su zakopani patrioti koji su učinili dobra i čast za grad Kotor, odnosno kotorsku historiju. Dobro znam da je u crkvi sv. Tripuna bila grobnica plemića braće Pasquali na desnoj strani ulaza na glavna vrata, a nadgrobna ploča nalazi se u Lapidariumu. Biskup Tripo Bizanti koji je bio pokopan sve do popravljivanja crkve 1897. - 1907. u zidu iza glavnoga oltara, premješten je tada na mjesto na kojem se danas nalazi. U crkvi je bilo još nekoliko grobnica, sigurno biskupskih. Kada je 1652. god. sagrađen moćnik, otad se biskupi zakopavaju u svoju grobnicu, ograđenu ispod stepenica moćnika. U ovoj grobnici pokopani su ovi biskupi: Paulović Lučić iz Markarske - preminuo 1853. god., Giorgio Markić iz Splita - preminuo 1878. god., Kazimir Furlani iz Splita - preminuo 1888. god., dr. Tripo Radoničić iz Prčanja - preminuo 1894. god. Nasuprot tih grobnica nalazi se sarkofag uzidan u zidu prolaza sjevernih vrata crkve, Andrije Saraceni, koji je sagrađio prvu crkvu sv. Tripuna 820. godine. Sarkofag je nađen 1840. godine prigodom kaldrmiranja ulice između crkve i biskupskoga dvora. Gornji dio sarkofaga bio je slupan. U njemu su nađene uz neke manje kosti dijelovi lubanja, lopatice, koljena i ženske bedrenjače, a na naličju stoji natpis:

Ja Andriaci zajedno sa svojom ženom Marijom ogradismo ovaj grob i u njemu poćivamo. Molimo sve vas da se molite Bogu za nas grešnike.

U crkvi sv. Klare zakopan je plemić Ivan Bolica. Nadgrobna ploča nalazi se uzidana iza glavnoga oltara. Nasuprot njoj nalazi se druga, ali nije poznato čija je jer je natpis izlizan. Ivan Bolica dao je sagrađiti na svoj trošak mramorni glavni oltar. Uza zahvalu sa strane glavnog oltara postavljene su mu spomen-ploče.

Izvan samostana sv. Klare, pokraj vrata i bunara, nalaze se ove dvije nadgrobne ploče:

Spadi Michel
Forner de Lubianca
Anno dni 1690

Ceneris
Familie Zmaevich
Anno 1769

Ispred glavnoga ulaza u crkvu Gospe od Zdravlja nalazi se ovaj nadgrobni natpis:

Petar Anton Conte de Luković, Kotoranin, nije u životu zaboravio niti će ga oni zaboraviti kad umre, god. 1860.

U crkvi sv. Nikole dominikanca, koja je danas pravoslavna, vjerojatno je bilo puno plemićkih grobnica jer su tu crkvu oni ogradili i posjećivali je tijekom crkvenih obreda, i zvali su je Chiesa dei nobili. Kako je prešla u vlasništvo Pravoslavne crkve, ništa se više nije moglo za bilježiti.

Crkva sv. Luke u Kotoru

Crkvu svetoga Luke ogradio je 1195. god. kotorski građanin Mavro Casafranche. Prešla je također u vlasništvo Pravoslavne crkve 1567. godine. Pri crkvi sv. Luke s desne strane stoji priljubljena kapelica sv. Spiridona. U ono vrijeme kada su mletačke vlasti predale Pravoslavnoj crkvi sv. Luku, ta kapelica tada nije opstojala. Tu kapelicu pravoslavci su saznali 1747. godine.

U crkvi sv. Luke, koja je danas pravoslavna, sjećam se da je u njoj bilo više grobnica, ali prije puno godina popločali su crkvu, a grobnice su nestale.

U crkvi sv. Marije Collegiate, između oltara Blažene Ozane i Gospe od Rozarija, pokopan je Bernard Pima, ovjenčani pjesnik, preminuo 1517. Na uzidanoj mramornoj ploči stoji sljedeće:

*Na smrti ostavljam
ovu oporuku
Kristu predavam голу dušu
zemlji smradno tijelo.*

U istoj crkvi sv. Marije na ploči uzidanoj u stupu crkve u srednjoj lađi, s lijeve strane od glavnog ulaza, možemo pročitati ovaj natpis:

*Kosti Askanija Sorio
vlastelina porijeklom iz Vičence
koji boreći se pod Ercegnovi napadnut
od velike turske vojske, smrtno ranjen,
pade u najljepšem cvijetu života, navršivši
tek trideset drugu godinu. Brat mu
Horacije Sorio, znameniti vojskovođa,
vječne uspomene i zahvalnosti spomenik postavi
1572. na 18. juna*

Ostali zakopani u istoj crkvi su sljedeći:

Ziffra Marino preminuo godine	1583.
De Mato De Nadale " "	1650.
Kamenarović Nikolo " "	1703.
Bucchia Marcus canonico "	1722.
Annie Kinch " "	1742.
Familia Lorenzini " "	1762.
Cella Vincenzo " "	1770.

Ovi niže naznačeni nisu imali datum:

Cotroni Antonio, Rizzo Trifone, Petrović kap. Andrea, Tomba dei Canonici, Familia Scarpa Joanes, Riga Paula babica.

Na nadgrobnoj ploči babice Rige bio je sljedeći natpis:

*Da se nauče umrijeti
oni koji su po vrlo zaslužnoj
babici Pauli Rige došli
na svijet, za života načinili
grob želeći umrijeti u Gospodinu.*

Kosti iz ovih grobova nalaze se u kosturnici pred glavnim oltarom i posred crkve, a naznačene su malom pločom od mramora i križem na njoj. Kosti plemića Pime ostale su u njegovu grobu između oltara Blažene Ozane i Gospe od Rozarija.

U crkvi sv. Josipa uz srušenu crkvu sv. Križa ima 15 grobnica. Tri imaju na ploči grb bez natpisa, na dvjema su natpisi izlizani, sedam imaju rimske brojeve. Tri imaju ovaj natpis:

*I. D. O. M.
Angelica Elisabeta Zanobetti
majci veoma pobožnoj postavio je
Hiacint pripovjedalačkog reda
Biskup kotorski, ožalošćeni sin
God. 1730.*

*Častnim tjelesima vojnika,
koji poginuše. Blago počivalište
podize plemenito Zapovjedništvo
vojske god. 1668.
Tripo i Matija od Nikole Longo
podigoše za sebe i nasljednike.*

U crkvi sv. Ane nalazi se nekoliko grobova bez natpisa. Samo na jednoj je natpis i to: S. Ivan Stjepanović za sebe i nasljednike, god. 1556.

Crkve sv. Duha ne sjećam se jer sam je malo pohađao, a kada sam se vratio u Kotor, bila je popločana mramorom i grobnice su nestale.

Na žalost, oni koji su upravljali crkvama kad su se one popločavale, pustili su da propadnu. Iako su im kosti ostale ispod novoga pločnika, mogle su se nadgrobne ploče koje su imale natpis zazidati na zidu u crkvi da se zna tko je bio u toj crkvi zakopan, kao što sam vidio u Senju i u nekim drugim gradovima. Poznato je da su se po crkvama zakopavali oni koji su učinili dobro za svoj grad. Već je zabilježeno da su to bili: plemići Nikola Bucchia, Pavao Bari, Ivan Belli, Ivan Bolica, koji su na svoj trošak podignuli crkve, samostane, oltare, zakloništa. Nosili su na dar srebro i zlato, kao i ostali plemići, da se oblože moći. Danas imamo pred očima njihove darovne uspomene, koje su nam ostavili: glavu sv. Tripuna koja je obložena zlatom, srebrni

kovčeg u kojem počinjavaju kosti sv. Tripuna, srebrni glavni oltar i veći broj srebrnih moći, kandelabra i svijećnjaka. Plemić Nikola Bizanti dao je golemu svotu novca za restauraciju crkve koja je stradala u potresu 1667. god., 1690. god. pokrio je trošak novih orgulja, 1695. dariva zlatom izvezen baldahin sa šest srebrnih koplja. Oporukom 15. lipnja 1704. dariva sedam srebrnih svijećnjaka, ruho za pontifikalnu misu i pet srebrnih relikvija. Tajno vijeće grada 12. ožujka 1705. zaključuje:

Relikvijar Slavne Glave sv. Tripuna katedrale sv. Tripuna u Kotoru

Sarkofag sv. Tripuna katedrale sv. Tripuna u Kotoru

a) da se svake godine drže zadušnice od kap-tola i klera uz sudjelovanje sudaca i Tajnog vijeća na dan Nikoline smrti 8. veljače;

b) da se na desnoj strani vrata crkve na ploči uvijekveče njegove zasluge i da se postavi natpis Nikoli;

c) da se njegov sin Marin bira kao treći član čuvara sv. moći, a sin Matija prokuratorom crkve, oba doživotno.

Eto kako su u ono doba za zasluge poštovali dobročinitelje, a danas se ne zna ni gdje su zakopani. Iza restauracije crkve, koja je stradala od potresa 1667. god., ostao je zvonik nedovršen sa sjeverne strane. Od tog doba prošlo je već više od dva stoljeća a da se nitko nije pobrinuo da se dovrši usporedbom s drugim. Sigurno je da su mnoge grobnice s nadgrobni-m natpisima propale u onim crkvama koje su nestale od potresa. Do početka XVIII. st. zakopavalo bi se po gradu i crkvama, od tog doba u grobište u Škaljarima. Danas imaju pravo samo biskupi

da se mogu zakopati u katedralnu crkvu sv. Tripuna.

Na trgu sv. Luke gdje se danas nalazi kuća braće Machin bilo je malo pravoslavno groblje sve do početka XVIII. stoljeća.

God. 1851. osnovana je u Kotoru Nautička škola. God. 1922. dobila je naziv Pomorska trgovačka akademija.

God. 1883. kad je u nekim dijelovima grada kopan kanal za kanalizaciju, pronađeno je puo kostiju. Također je i 1916. god. pri kopanju za kanalizaciju odnosno vodovod pronađeno puno kostiju jer se u ono doba zakopavalo preminule po gradu i u crkvama.

God. 1885. osnovana je Srpska čitaonica. Nakon preokreta (1918.) spojena je s društvom Hrvatskim domom i dobila je naziv Jugoslovenska čitaonica. God. 1941. talijanske vlasti su je ukinule.

God. 1855. harala je kuga (kolera). Po ulicama i trgovima palile su se bale pelina, smreke i lovorike što je služilo za dezinfekciju grada. Ovo mi je pričao dotični koji je palio, po imenu Jozo Feffela.

God. 1862. osnovane bile su Slavjanske čitaonice u Dobroti i na Prčanju.

Slavijanska čitaonica - Dobrota 1878.

Godine 1888. stigao je iz Splita u Kotor dr. Anton Bajamonti, vođa talijanske stranke u Dalmaciji, da kumuje pri vjenčanju kćeri upra-

Peraški otoci i Verige 1914.

vitelja Poreznog ureda, Đurića. U ono vrijeme u Kotoru je bila Srpska, autonomaška općina, i u počast mu je poslala glazbu.

God. 1896. osnovana je Srpska muzika i trajala je do kraja 1905. godine. God. 1906. spojila se s Građanskom glazbom, koja je bila osnovana 1867. god. Talijani su 1941. god. i ovu ustanovu ukinuli, kao i sve ustanove u gradu.

God. 1897. osnovana bila je Srpska radnička zadruga i trajala je do 1941. kada su je talijanske vlasti ukinule.

Za vrijeme Austrije 1916. god., pri kopanju za gradnju vodovoda Kotor – Cetinje, na mjestu gdje je danas električna centrala, našla se jedna grobnica i u njoj jedan mali zemljani arkulić (vrč) i u njemu srebrni kotorski novac s likom sv. Tripuna.

God. (?) pri proširenju puta od centrale do praonice rublja, našli su jednu grobnicu. Na ploči je bilo napisano:

/Radić Radoslavić, tomba dei marinai, 1456./.

Kosti su bile prenesene u groblje, a ploča u Lapidarium.

Pokraj glavnih vrata ulaza u crkvu sv. Tripuna, s lijeve strane pred vratima ulaza u zvonik, nalazi se kosturnica. Ali kako se god. 1897. - 1907. crkva popravljala, kosturnica je ostala ispod novoga pločnika. Na uspomenu, svake godine na Mrtvi dan, biskup sa svećenstvom moleći blagoslivljaju kosturnicu.

Srebrna Gospa od Rozarija, koja se danas nalazi u crkvi sv. Marije Collegiate, pripadala je crkvi Gospe od Rozarija, koja se nalazi između crkve sv. Klare i sv. Nikole, pretvorena je u skladište. Povrh vrata stoji natpis: Oltar Gospe od Rozarija, darovao je biskup Stjepan Paulović-Lučić.

Prolazeći Bokom s morske strane, na desnoj i lijevoj strani brijega povrh Veriga i Đurića, vide se i danas stražarnice gdje su preko bregovitog konala ispod puta u more bile spuštene s obje strane verige, koje su činile jedno tijelo, a ležale su ispod mora. U slučaju prolaza neprijateljskih brodova, stražari sa spravama potezali bi verige na površinu mora i zatvorili bi prolaz. U ono staro doba ovo je služilo za obranu Kotora. Zato je taj položaj dobio ime Verige.

God. 1912. u ljetno doba već se govorilo da će se pojaviti jedna neobična zvijezda repatica i da može izazvati svršetak svijeta. Nakon nekoliko noći zvijezda se pojavila povrh brda Vrmca, s puno duljim repom nego što su ga imale ostale zvijezde koje su do tada gledali i pratili građani. Kako je tu večer građanstvo u strahu disalo, svi su izašli iz kuća i došli na obalu. Pred kafanom »Dojmi« svirale su dvije glazbe, da razvele narod. Cijelu noć se pilo, pjevalo. Zvijezda je nestala, a narodu prošao strah. Stari ljudi su prorokovali da ova pojava repatice sluti rat, i tako je bilo. Dvije godine kasnije buknuo je Prvi svjetski rat.

KOTORSKI ORIĐINALI - GALIOTI I ŠKERCI (12)

Kotorski oriđinali, galioti i boemi bili su ljudi dobrog srca i plemenite duše, bistrog uma i oštrog jezika, koji su na svakovrsne izazove odgovarali na originalan, ali uvijek duhovit način. Bez oriđinala i inače bogata prošlost Kotora bila bi siromašnija. A oni su se, opet, mogli roditi i opstati samo u kotorskom ambijentu. Bili su iskričavi. U najtežim trenucima nisu propuštali prigodu da se našale, na svoj i tuđi račun, da sve okrenu na onu ljepšu „stranu“. Njih više nema, ali njihove šale još uvijek žive.

Priredio:
Dario Musić

ĆIĆO JANKOVIĆ – RIBAR

Ćićo Janković bio je prvoklasni ribar koji je čitav život posvetio moru i ribanju. Uglavnom je bio osamljen, okružen samo plavom pučinom i ribama u moru. Plašio se mnogo čega, a najviše vremena „kad se đavoli žene“ jer se tada nije mogao barkom izvesti na more.

Još se prepričavaju Ćićovi sukobi s „nepomenicima - partizanima“ koji nisu bili izraz njegova prosvjeda na nerealne

Ćićo Janković, drugi s lijeva

zahtjeve komunističkih vlasti, nego više ilustracija njegove prostodušnosti.

Kad je zemlja oslobođena 1945. godine, počele su se održavati mnogobrojne konferencije na koje Čiće nije išao sve dok mu nisu zaprijetili uhićenjem. Na tim skupovima sjedio je usamljen u kutu i gužvao kapu u rukama.

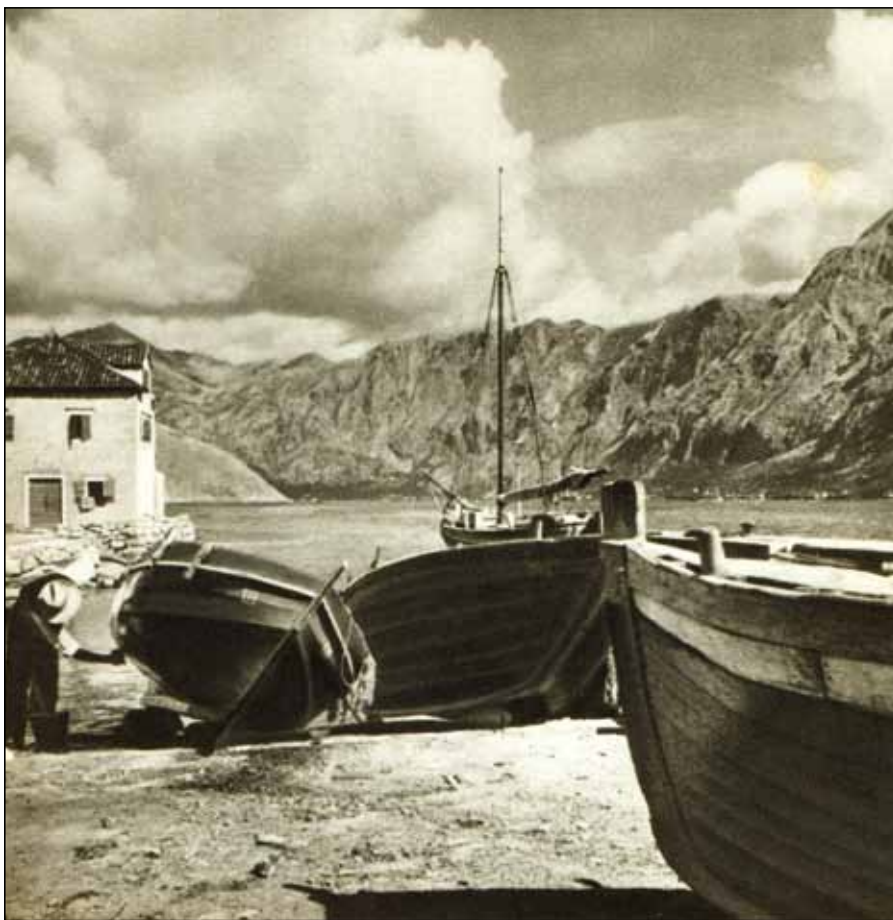
Jednom su zatražili da se izjasni o novoj vlasti i novim vremenima. Ne razmišljajući, onako naivan, odgovorio je: „Došlo je neko čudno doba u kojem svi moramo da balamo kako partizani sviraju... Čak i rebel!“

Čiće je bio mršav, mrke puti, vrlo visok. Obvezno je nosio kačket u svim prilikama i bio jednako odjeven tijekom ljeta i zime.

Imao je i karakterističan, piskav glas. Na konferencijama Narodnog fronta uvijek je bio protiv onoga za što su se zalagali drugovi iz Komiteta. Jedan sastanak komitetlija počeo je ovim riječima: „Drugovi ribari, klasni prijatelji, kao vaš prilog za oslobođenje zemlje treba da date sljedeće količine ovih vrsta ribe...“ Kad je završeno nabiranje što sve moraju dati, mještani su se našli u čudu - gdje i kako uloviti toliku ribu.

Čiće je sjedio u kutu dvorane. Nastala situacija nije mu bila jasna jer se razumio samo u ribarenje, a ne i u politiku. Nakon dulje pauze zapitao je: „Gospodine druže, da li predviđenu ribu moramo dati prisilno ili dobrovoljno?“ „Mora se, druže! Nema labavo kod komunista“, rekao je predsjedavajući. Čiće je svojim piskavim glasom poručio: „E, kad se mora, dajem dobrovoljno. Ali i prisilno jer se protiv sile ne može! Dat ću vam točno onoliko koliko moram!“ I ostali su „dobrovoljno“ prihvatili učiniti isto to što i Čiće.

Drugom prilikom rukovodilac plana kotorske općine do

Muo 1938 - ribarske barke

u detalje priopćio je obveze Ribarske zadruge. Muljanskim ribarima bilo je jasno da to ne mogu ispuniti. Kada je pročitana „direktiva“ koliko treba uloviti „bijeke“, a koliko „plave“ ribe, zavladao je tišina. Ustao je Čiće, držeći kapu u rukama: „Isusa vi, gospodo drugovi, je li to sve po planu?“ „To je po planu, druže. Tako mora“, rekao je govornik. Čiće se nije zbunio. Počeo se po glavi i nastavio: „Gospodo drugovi! Utvrdite vi će se riba po planu nalaziti pa ćemo je lako uloviti. Ja znam da ste vi u stanju da naredite i da se riba nađe...“

Sljedećeg dana Čiće je pozvan u općinu na saslušanje zbog „destruktivnog držanja“. Čiće, koji je uvijek u Kotor putovao barkom, pratili su i mnogobrojni Muljani. Tamo su ga optužili da je „trojanski

konj kapitalizma“, „neprijatelj socijalizma“, „diverzant“, „saboter“ i tako redom. Čiće je slušao kao da ne razumije ništa. Tada je ušao neki rukovodilac koji je naredio da se Čiće pusti. Kad je barkom stigao na Muo, mještani su zahvaljivali blaženom Graciji, mjesnome svecu, na pruženoj zaštiti. Čiće im je pričao o događajima u općini, a zatim rekao: „Pogledao sam onog rukovodioca i kazao da ne više na mene jer ću ga inkapelat bocunom po glavi. Onda sam mu rekao da ne priča ludo i da nas on ne može učiti kako se riba...“ Netko od Muljana ga je prekinuo i pitao kako to da nije zatvoren.

Ubrzo je razriješena i ta dvojba. Čiće je postupio vrlo mudro: „Odgovorio sam mu kad sam bio nasred mora pa me, srećom, nije moga' čuti!“

Hrvatski glasnik

GLASILO HRVATA CRNE GORE

Časopis bez granica

Časopis Hrvatski glasnik, izdavača Hrvatskog građanskog društva, jedino je glasilo Hrvata Crne Gore. Bavi se temama važnim za život hrvatske zajednice u Crnoj Gori: političkim, gospodarskim, društvenim, kulturnim, povijesnim... ali je i u stalnoj misiji povezivanja dvaju država Hrvatske i Crne Gore

Distribuiraju se u Crnoj Gori, a putem pretplate stiže u Hrvatsku, Europu, Australiju, SAD...

Otvoreni smo za suradnju, sugestije i dobronamjerne primjedbe. Nastojimo da svaki sljedeći broj uradimo bolje i kvalitetnije, sa raznolikim i zanimljivim sadržajem.

Budite i dalje s nama, šaljite Vaše priloge, budite i Vi jedan od kreatora našeg i Vašeg lista!

Pretplatite se!

ČASOPIS MOŽETE KUPITI:

U Kotoru u Katedrali sv. Tripuna i u uredu HGD CG,
U Tivtu u župi sv. Roko D. Lastva i kod povjerenika Andrije Krstovića,
U Baru kod predsjednika podružnice Vlada Marvučića,
U Podgorici u prostorijama podružnice, Trg Božane Vučinić bb,
U Herceg Novom u knjižari „So“ na Trgu Nikole Đurkovića br. 3

Cijena: 2 eura

NARUDŽBENICA

Ovim neopozivo naručujem ☐ primjeraka "Hrvatskog glasnika"

Ime i prezime/naziv tvrtke

Ulica i broj

Grad

Poštanski broj

Država

Tel/fax

E-mail

Datum

Potpis/pečat

Hrvatski **glasnik**

PRETPLATITE SE!

Za Crnu Goru:

20 eura

na žiro račun
520-361700-17
Hipotekarna banka
510-4747-76
CKB

Za Hrvatsku:

200 kuna

na kunski račun
23600001101667657,
Zagrebačka banka d.d.,
Poslovnica Dubrovnik
Vukovarska 7,
20 000 Dubrovnik

Za inozemstvo:

30 eura

Beneficiary 59 : /
ME25520042000000104966
(Acc. No-IBAN)
Hrvatski građansko društvo Crne
Gore, Zimski bazen Kotor Account
with 57a: HBBAMEPG (HIPOTEKAR-
NA BANKA AD PODGORICA) Inter-
mediary 56a: DEUTDEFF (Deutsche
Bank ag Frankfurt) EUR, USD

Ovu narudžbenicu i kopiju uplatnice pošaljite na adresu izdavača:
Hrvatsko građansko društvo Crne Gore, Zatvoreni bazen Škaljari, 85330 Kotor, Crna Gora
Pretplatiti se možete i u Uredu HGDCG u Kotoru

MEDIJSKI PARTNERI

NAŠ DOM JE NAŠA BUDUĆNOST.

UZ PBZ STAMBENI KREDIT:

AKCIJSKA KAMATNA STOPA, FIKSNA ZA PRVU GODINU,
JOŠ POVOLJNIJI UVJETI ODOBRENJA I KORIŠTENJA.
ZATO ŠTO ŽELIM OBLIKOVATI SVOJU BUDUĆNOST.

Gradite budućnost uz pouzdanog partnera, jedinu veliku banku koja u protekle dvije godine nije jednostrano podizala kamatne stope na postojeće kredite. Iskoristite novu generaciju stambenih kredita uz akcijsku kamatu, fiksnu za prvu godinu otplate kredita, za kredite ugovorene do 31. ožujka 2011. Posebno povoljni uvjeti za mlađe do 40 godina uz kamatnu stopu 6,5% godišnje, fiksno, za prvu godinu otplate kredita (EKS* 6,84%).

*EKS je izračunat uz najnižu naknadu i najduži rok otplate

PRIVREDNA BANKA ZAGREB
Mislino unaprijed s Vama.

PBZ i član grupe: INTESA i SNNIPOLO

www.frikom.com

INA EURO V fuels

European top quality!

EUROSUPER BS 95

EUROSUPER BS 98⁺

EURODIESEL BS

www.inacg.me

INA CRNA GORA

ZAGREB CROATIA

Ljubav
na prvi pogled

TURISTIČKA ZAJEDNICA GRADA ZAGREBA

tel. + 385 1 481 40 51. 481 40 52. 481 40 54. fax. + 385 1 481 40 56.

e-mail. info@zagreb-touristinfo.hr www.zagreb-touristinfo.hr

